

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1884. Andra Kammaren. N:o 19.

Tisdagen den 11 Mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 4 innevarande Mars.

§ 2.

Nedannämnda två protokoll upplästes:

År 1884 den 8 Mars sammanträdde Kamrarnes valmän för att, jemlikt 71 och 73 §§ Riksdagsordningen, utse Riksdagens fullmäktige i Riksbanken jemte suppleanter för dem; och befunnos efter valförrättningarnes slut hafva blifvit utsedde till

Ordförande:

Grefve Lewenhaupt, Carl Magnus Casimir, f. d. Kapten, med 48 röster.

Öfrige fullmäktige:

Herr von Ehrenheim, Per Jakob, f. d. Statsråd...	med 48 röster.
Friherre Fock, Alfred Henrik Eduard, Kansliråd...	» 48 »
Herr Richter, Fredrik, Sekreterare	» 48 »
» Larsson, Liss Olof, i Vestannor, Hemmansegare	» 48 »
» Arnberg, Johan Wolter, Filosofie doktor.....	» 48 »
» Herslow, Carl, Filosofie doktor	» 48 »

Suppleanter:

Herr Westman, Carl Claes Abraham Gother, Kamrerare	med 48 röster.
» Olsson, Ola Bosson, i Maglehult, Riksdagsman	» 47 »
» Österlind, August, Grosshandlare.....	» 46 »
<i>Patric Reuterswärd.</i>	<i>A. G:son Bennich.</i>
<i>I. Lyttkens.</i>	<i>Anders Persson.</i>

År 1884 den 8 Mars sammanträdde Kamrarnes valmän för att, jemlikt 71 och 73 §§ Riksdagsordningen, utse Riksdagens

fullmäktige i Riksgäldskontoret jemte suppleanter för dem; och befunnos efter valförrättningarnes slut hafva blifvit utsedde till

Ordförande:

Friherre Akerhielm, Johan Gustaf Nils Samuel,
Öfverstekammarjunkare..... med 48 röster.

Öfrige fullmäktige:

Herr Anderson, Frans Albert, Kammarråd.....	med 48 röster.
» von Stockenström, Carl Reinhold Polhem, Bruksegare.....	» 48 »
Friherre Nordenfalk, Johan, Godsegare.....	» 48 »
Herr Åbergsson, Anders Victor, Expeditionschef..	» 48 »
» Samzelius, Per, Sekreterare.....	» 48 »
» Johansson, Johan, i Bergsäng, Bruksidkare..	» 30 »

Suppleanter:

Herr Biesert, J. N., Bruksegare.....	med 48 röster.
» Dahl, Carl Emil, Grosshandlare.....	» 47 »
» Ericson, C. W., Öfverstelöjtnant.....	» 46 »
<i>Patric Reuterswärd.</i>	<i>A. G:son Bennich.</i>
<i>I. Lyttkens.</i>	<i>Anders Persson.</i>

Dessa protokoll lades till handlingarne, och skulle Riksdagens Kanslideputerade genom utdrag af protokollet om dessa val under rättas för afgifvande af förslag till så väl förordnanden för de valde som skrifvelser till Kongl. Maj:t med anmälan om de försiggångna valen.

§ 3.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda Stats-Utskottets Utlåtande N:o 25 och Lag-Utskottets Utlåtande N:o 32.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 1, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll; och

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 10 a, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel.

§ 5.

Godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens skrifvelse N:o 10, till fullmäktige i Riksgäldskontoret angående kontorets

förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1883 års riksdag.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr *F. G. Janson* under 9 dagar fr. o. m. den 13 dennes
och Herr *And. Andersson* i Intagan 14 » » » 26 »

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.

Onsdagen den 12 Mars.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 5 i denna månad.

§ 2.

Kammarens ledamot Herr *Aug. Wengberg* anmäldes vara af opasslighet hindrad att öfvervara dagens sammanträde.

§ 3.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets Utlåtande N:o 25, i anledning af väckta motioner om anslag för en utredning i fråga om expensmedlens användande.

§ 4.

Likaledes bifölls, efter skedd föredragning, Lag-Utskottets Utlåtande N:o 32, i anledning af väckta förslag om ändrade stadganden rörande skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och häradshäkte.

§ 5.

Föredrogos men bordlades andra gången Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 1 och Stats-Utskottets Utlåtande N:o 10 a.

§ 6.

För motions afgifvande hade sig anmält Herr *M. Dahm*, hvilken nu aflemnade en motion, N:o 148, om skrivelse till Kongl. Maj:t angående undersökning för genomgräfnings af Skanörs ljung. Denna motion begärdes på bordet och bordlades.

§ 7.

Till bordläggning anmälades följande inkomna ärenden:

Lag-Utskottets Utlåtande N:o 33, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 22 § i förordningen angående inteckning i fast egendom, och

Andra Kammarrens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 1 (i samlingen N:o 13), angående Herr J. A. Öbergs motion om statistisk utredning med hänsyn till en mer eller mindre utvidgad politisk rösträtt.

Dessa nu bordlagda ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag angående Kammarrens i detta sammanträde fattade beslut.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr *G. Sälling* under 6 dagar fr. o. m. den 18 dennes
och Herr *Joh. Johansson* i Bergsäng 4 » » » 14 »

Kammarrens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 2 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.

Lördagen den 15 Mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 7 och 8 innevarande Mars förda protokoll.

§ 2.

Upplästes ett till Kammararen inkommet sjukbetyg, så lydande:

»Riksdagsmannen Herr K. P. Arnoldsson är genom ett anfall af svår *hjernanæmi* hindrad att under de närmaste dagarna lemna sina rum, hvilket härmed intygas.

Stockholm den 13 Mars 1884.

E. G. Johnson.

Praktiserande läkare.»

§ 3.

Efter föredragning af Herr *M. Dahns* i senaste sammanträdet bordlagda Motion, N:o 148, blef densamma hänvisad till behandling af Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 3.

§ 4.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda Lag-Utskottets Utlåtande N:o 33 samt Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 1 (i Samlingen N:o 13).

§ 5.

Till afgörande förelåg Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 1, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

Ang. verkställd granskning af de i statsrådet förda protokoll.

I detta memorial hade Utskottet gjort följande anmälan:

»Vid den granskning af dessa protokoll, som, i öfverensstämmelse med grundlagens föreskrift, blifvit företagen och numera fullbordad, har Utskottet hvarken funnit skäl att emot nå-

Ang. verk-
ställd gransk-
ning af de i
statsrådet
förda proto-
koll.

(Forts.)

gon Statsrådets ledamot tillämpa § 106 Regeringsformen eller ansett anledning förekomma att framställa någon anmärkning på grund af § 107 af samma grundlag.»

Vid memorialet funnos fogade reservationer:

1:o) af Herr *Jöns Rundbäck*, med hvilken instämt Herr *Lasse Jönsson*; 2:o) af Herrar *Lasse Jönsson*, *S. F. Norén*, *F. T. Borg* och *A. Th. Wallenius* samt 3:o) af Herrar *Norén*, *Sam. Johnson* och *Wallenius*; hvardera reservationen afseende Utskottets beslut i fråga om särskilda af reservanterne omförmälda regeringsåtgärder.

Efter det Utskottets ofvanintagna yttrande blifvit uppläst, anförde:

Herr *Jöns Rundbäck*: Som herrarne behagade finna, har jag funnit mig föranlåten att afgifva min reservation emot Utskottets förfarande att icke till Riksdagen anmäla en regeringsåtgärd, som finnes i denna min reservation angifven, nemligen att ett gästgifverihemman, som från äldre tider åtnjutit den genom Kongl. gästgifveriförordningen den 12 December 1734 § 29 tillförsäkrade frihet från rotering, blifvit i anledning af Vexjö—Karlskrona-banans tillkomst sedan de resande sålunda på denna bana kunde befordras, af Konungens Befallningshafvande indraget och sedan roteradt. Denna roteringsåtgärd, som egaren af hemmanet öfverklagade, blef slutligen genom Kongl. Maj:ts beslut år 1883 fastställd. Denna åtgärd synes efter mitt förmenande stå i strid med lag och den rätt, som är Kongl. Maj:t medgifven, samt särskildt mot 80:de paragrafens i Regeringsformen tydliga föreskrift. 1734 års gästgifveriförordning, som först upphäfdes genom den nya förordningen rörande skjutsväsendet af år 1878, hade ända dittills gällande kraft och har i nu ifrågavarande del enligt mitt förmenande icke blifvit upphäfd. Af mångfaldiga Kongl. bref och uttalanden i Riksdagen, som jag icke i reservationen velat antyda, men som, om det behöfves, kunna framläggas, framgår att dessa gästgifverifriheter i alla hänseenden äro erkända såsom orubbliga, och att de ej kunna rubbas utan genom Riksdagens och Konungens gemensamma beslut. Denna uppfattning erhåller tydligen stöd genom det i reservationen åberopade Kongl. brefvet af den 24 Januari 1865, som i korthet stadgar, att om gästgifverier flyttas, skola icke friheter, räntor eller andra dylika förmåner, som blifvit dessa gästgifverier i laga ordning tillerkända, dem fräntagas, och detta Kongl. bref stadfästes ytterligare genom 8 § i 1878 års skjutsstadga. En dylik fråga har också varit före här i Kammaran en gång förut, nemligen vid 1874 års riksdag, då en motion var väckt rörande flyttning af gästgifverier och skjutsstationer m. m. På denna motion svarade Lag-Utskottet:

»då meningen med detta förslag torde vara, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hädanefter såsom hittills skulle pröfva, huruvida, med hänseende till angränsande skjutslags rätt samt resandes herbergerande och förplägning, gästgifverihållningens förflyttande kunde medgifvas, lärer förslaget egentligen åsyfta borttagande af det i åberopade Kongl. skrivelsen stadgade förbehåll i afseende på de friheter, räntor eller andra förmåner, som blifvit förut varande gästgifverier i laga ordning tillerkända. Dessa med gästgifverihemman förenade förmåner, hvilka antagligen tagits i beräkning vid skedda öfverlåtelse af dylika hemman från en egare till annan, synas svårligen kunna utan rättskränkning beröfvas hemmannens egare.» Utskottet har således genom detta yttrande gifvit styrka åt min uppfattning, att Kongl. Maj:t icke eger rätt att, på sätt som här skett, rotera dessa hemman. Nu kan väl mången tycka, att denna fråga är af ringa betydelse, då den blott rör en enda person och ett enda fall, men i detta fall finnes, jag upprepar det, enligt mitt förmenande ingen rätt eller lag, som tillförsäkrar Kongl. Maj:t att handla såsom här skett. När så är förhållandet, när tillvägagående kränker den enskildes rätt, för att begagna Lag-Utskottets ord, har frågan en ganska stor betydelse, och då bör Kammaren, sin pligt likmätigt, upptaga densamma, då Konstitutions-Utskottet underlåtit det. Men äfven i och för sig är frågan icke så obetydlig. Egaren till hemmanet blef nemligen utan eget medgifvande fränkänd gästgifveriet, oaktadt häradsboarne bestredo och afstyrkte att densamma skulle flyttas. Men det flyttades derföre att det låg litet ifrån jernvägsstationen, hvarföre en skjutsstation i stället förlades i jernvägsstationens närhet. I detta fall tillämpades således 1878 års förordning. Men hvad blef följden? Jo den, att gästgifveriets egare, som förut haft inkomst af gästgifverirörelsen, icke allenast blef af med den utan ålades att betala vakansafgift för en hel båtsman. Denna uppgick förlidet år till 114 kronor 50 öre. På detta belopp har han visserligen afdrag af hemmanets räntor eller 9 kronor 47 öre, men får sig i alla fall årligen, förutsatt att vakansafgiften hvarje år är lika, påford en beskattning af 105 kronor. Och icke nog dermed; då han under besvärstiden, innan ännu beslutet var fastställt — hvilket dröjde 5 år — ej behöfde betala något, fick han nu på en gång erlægga omkring 530 kronor för de år, hvarunder processen varat.

Ingen ibille sig att, om åtgärden gillas, det endast är det här ifrågavarande hemmanet frågan gäller; ty i Sverige finnas, efter hvad skjutskomitén upplyst, 191 äldre gästgifverihemman, hvilka alla i mer eller mindre mån, somliga helt och hållet, andra delvis, äro befriade från rotering och som äfven åtnjuta andra förmåner; och om nu denna regeringens åtgärd godkännes af Riksdagen, så är det klart, att alla de andra äfven snart få dela samma öde.

Ang. verkställd granskning af de i statsrådet förda protokoll.

(Forts.)

*Ang. verk-
ställd gransk-
ning af de i
statsrådet
förda proto-
koll.*

(Forts.)

Här har så ofta, då det varit tal om någon lindring i de på jorden hvilande onera och skatter, blifvit påstådt, att dessa skatter numera antagit en helt annan karakter, enär jorden så många gånger gått i köp, och vid köpeskillingens bestämmande dessa onera tagits med i beräkningen. Dessa gästgifverihemman hafva väl också gått i köp; men det synes icke utgöra något hinder för att efter århundradens förlopp de beröfvas sina privilegier och påläggas nya onera. Något dylikt har jag dock icke hört sättas i fråga beträffande t. ex. säterierna. För öfrigt finnas många andra hemman, som kronan upplåtit, men hvilka icke blifvit roterade. Hvad är skälet till det? Jag vet det icke.

Herr Talman! Jag skall nu icke längre upptaga Kammarrens tid, då jag hoppas med hvad jag redan anfört hafva tillräckligt bevisat, att en orättvisa här blifvit begången, hvarigenom enskild mans rätt blifvit kränkt. Men jag förbehåller mig rätt att, i händelse någon här skulle betvifla att så verkligen är förhållandet, få framlägga några ytterligare upplysningar. Om ett hemman på grund af förändrade förhållanden anses böra ingå i rotering, så tillkommer det Konung och Riksdag att derom gemensamt besluta; så skedde också, då för några år sedan bergslagshemman ålades rotering. Då är derom ingenting att säga, utan allt går i laga ordning; men såsom man nu gått till väga måste jag anse det vara olagligt och orättvist.

Jag vet nu knappt hvilket yrkande jag skall göra, då Utskottet icke velat upptaga frågan, fastän man icke kunnat uppvisa någon enda lagparagraf, som gifve stöd åt den anmärkta åtgärden. Det skulle dock vara möjligt, att Utskottet, om ärendet dit återremitterades, funnit sig icke hafva egnat frågan erforderlig utredning och kunde underkasta den förnyad pröfning. Jag anhåller derföre, att ärendet måtte till Utskottet återremitteras.

Herr Lasse Jönsson: Som herrarne kunnat se af det föreliggande betänkandet, har jag instämt i den af Herr Jöns Rundbäck afgifna reservationen; och jemte de skäl, som nyss blifvit af honom anförda, anhåller jag att få återropa ännu ett ytterligare. Vid 1869 års riksdag anmälde en ledamot af denna Kammare, att han funne anledning till anmärkning enligt 106 § Regeringsformen emot dåvarande chefen för Landtförsvarsdepartementet; och anledningen till denna anmärkning, som remitterades till Konstitutions-Utskottet, var just, att rotering blifvit utan Riksdagens hörande åsatt en del hemman i Örebro län. Utskottet, som fann anmärkningen icke till någon dess åtgärd föranleda, anförde såsom skäl härför, bland annat — och jag tror att det var detta som hufvudsakligen gjorde att vederbörande departementschef gick fri från ansvar — att Kongl. Maj:ts beslut om indelning af dylik jord i ordinarie rotering »egde stöd i Rikets Ständers önsknin- gar och beslut; men att de åtgärder, Kongl. Maj:t hittills låtit

genom roteringskommissionerna vidtaga, endast afsåge ärendets ordentliga beredning innan detsamma till Rikets Ständer öfverlemnades, hvilket skulle ske innan roteringen trädde i verkställighet». Året derpå eller 1870 anmälde också Kongl. Maj:t i aflåten proposition ärendet hos Riksdagen, och Riksdagen beslöt, att rotering af de ifrågavarande hemmannen skulle ske. Detta synes mig innebära ett slags erkännande, att Riksdagen bör höras innan ny rotering sättes i verkställighet; förutom det att 80 § Regeringsformen derom innehåller en klar och tydlig föreskrift. Emellertid skall jag, såsom frågan nu står, icke göra något yrkaude.

Medan jag har ordet ber jag att äfven få yttra mig något rörande den andra reservationen, i hvilken jag instämt, och der anmärkning gjorts mot Kongl. Maj:ts beslut att till fiskerieställningen i London anvisa 25,000 kronor utöfver det belopp, Riksdagen för ändamålet anvisat. Detta Riksdagens beslut fattades genom gemensam votering med en majoritet af 85 röster. Jag anser det vara ett ganska vådligt prejudikat om, sedan Riksdagen med en majoritet stor eller liten, men som måste hafva mera betydelse ju större den är, förklarar sig icke vilja lemna mera än ett visst belopp, regeringen ändock skall ega att för ändamålet utanordna statsmedel utöfver hvad Riksdagen anvisat. Detta är, som sagdt, en rätt allvarlig sak, som jag anser icke bör få passera oanmärkt, men icke heller i denna punkt har Utskottets majoritet velat göra någon anmärkning.

Några få dagar efter det den gemensamma voteringen egt rum, anbefalde Kongl. Maj:t Statskontoret att utbetala dessa 25,000 mera än Riksdagen medgifvit. I December månad 1883 ingick Statskontoret till Kongl. Maj:t med förfrågan, huru dessa 25,000 kronor skulle ersättas, och hemstälde, »att Kongl. Maj:t täcktes förordna huru ersättning skulle beredas statsverket för det belopp, 25,000 kronor, som på grund af Kongl. Maj:ts befallning till Professor Smitt blifvit utanordnad utöfver det af Riksdagen på extra stat anvisade beloppet», hvarpå svarades, »att de skulle godtgöras af sjette hufvudtitelns allmänna besparingar». Härmed erhöll frågan en annan och än större betydelse och gifver anledning till följande spörsmål: Har Kongl. Maj:t rätt att till sådana ändamål använda allmänna besparingar? Detta är en ganska vigtig omständighet, som borde af Riksdagen allvarligen beaktas. Så har Riksdagen ock förut gjort. Redan vid 1810 års riksdag började Rikets Ständer fästa uppmärksamheten på, huru allmänna besparingarne användes, och den ena riksdagen efter den andra talade man om, huru dessa besparingar skulle utanordnas. 1834 års Riksdag uttalade bestämdt, att Kongl. Maj:t icke fick använda dem till löner eller andra dylika ändamål. Dessa uttalanden fortsattes mer eller mindre kraftigt till 1840—1841 årens riksdag, då Riksdagen upptäckte, att Kongl. Maj:t öfverskridit de besparingar, som funnos att tillgå på andra hufvud-

Ang. verkställd granskning af de i statsrådet förda protokoll.

(Forts.)

*Ang. verk-
ställd gransk-
ning af de i
statsrådet
förda proto-
koll.*

(Forts.)

titeln, med 130,000 kronor. Detta tillvägagående föranledde Rikets Ständer till ett skarpt och allvarligt betonande i fråga om Kongl. Maj:ts hushållning med dessa medel. Så framstälde icke blott Konstitutions-Utskottet en anmälan om ansvar mot statsråden, utan Rikets Ständer afläto äfven en skrifvelse till Kongl. Maj:t, deri de anhöllo, »att de besparingar, hvilka intill nästa Riksdag kunna å någon eller några af hufvudtitlarne uppkomma, må fortfarande af Eders Kongl. Maj:t användas till sådane af Rikets Ständer ej förut pröfvade utgifter, hvilka hädanefter kunna finnas för rikets styrelse af oundvikligt behof påkallade, för samma ändamål, som med hvarje hufvudtitels anslag afses, och hvilka utgifter alltid måste vara tillfälliga.» Innehållet af denna skrifvelse upprepades sedan vid så väl 1844—1845 som 1847—1848 årens riksdagar såsom särskilda skrivelser, men derefter upphörde dessa särskilda skrivelser. Vid hvarje derpå följande riksdag af gamla statsskicket intogs dock i Riksdagens beslut den förklaring, att den uti ifrågavarande afseende i allo vidhöll 1840—1841 årens Riksdags beslut. Således har det uttryckliga förbehåll blifvit gjort under hela den tiden — och jag för min del kan icke finna att förhållandena sedan dess blifvit ändrade — att Kongl. Maj:t icke får använda besparingarne till andra ändamål än sådana, som af Riksdagen icke pröfvats. Är denna min uppfattning riktig, så återstår att tillse, om denna fråga, som nu föreligger, icke förut blifvit af Riksdagen pröfvad. Jo dessa 25,000 kronor beviljades af Riksdagen till fiskerieställningen i London genom gemensam votering; och Riksdagen har derigenom rent af förbjudit Kongl. Maj:t att till detta ändamål använda mer än de 25,000 kronor Riksdagen beviljat. Således, huru jag betraktar saken, torde frågan vara af anmärkningsvärd beskaffenhet. Då Konstitutions-Utskottet icke velat för Riksdagen anmäla detta regeringsbeslut, har jag ansett mig böra anmäla det i en reservation. Jag har dock icke något yrkande att framställa, utan har endast velat för Kammaren göra dessa förklaringar.

Herr Dickson: Då, om jag hörde rätt, den förste talaren i sin framställning begärde återremiss af Konstitutions-Utskottets ifrågavarande betänkande, ber jag blott att få nämna, att, enligt min uppfattning af våra grundlagar, en återremiss af ett sådant betänkande som dechargebetänkandet icke kan ega rum. Ledamöterna i Konstitutions-Utskottet sitta der, hvad granskningen af statsrådsprotokollen beträffar, fullkomligt med Riksdagens goda rätt, och Riksdagen står hvad denna granskning beträffar i samma förhållande till Konstitutions-Utskottet, som hela svenska folket står till Riksdagen. Svenska folket kan väl inom sig sjelf ogilla hvad deras kommittenter göra, men svenska folket kan icke upphäffa eller återskicka ett riksdagsbeslut; Riksdagens beslut såsom sådant kvarstår, och Konstitutions-Utskottets beslut i detta

afseende är Riksdagens beslut. En återremiss skulle möjligen kunna leda dertill, att Konstitutions-Utskottet, med frånträdande af sitt förut afgifna utlåtande, framställde en anmälan. Det skulle vara någonting bra egendomligt om så skedde. Men då Utskottet i sitt betänkande öfver fullbordad granskning af statsrådsprotokollen icke haft någon anmärkning att framställa, kan jag icke finna, att Riksdagen har någonting annat att i detta afseende göra än att lägga betänkandet till handlingarne. Jag tviflar mycket på, huruvida ens en reservation i denna sak rätteligen kan till Riksdagen framkomma. Att en ledamot i Konstitutions-Utskottet kan inom Utskottet reservera sig mot Utskottets beslut, det kan jag medgifva är hans rättighet, men hans reservation synes mig böra stanna inom Utskottets protokoll och icke framkomma till Riksdagen. Ty hvad som framkommer till Riksdagen är Riksdagens egna kommittenters beslut, hvilket fattas med Riksdagens fullkomliga rätt.

Någon debatt om dechargebetänkandet borde derföre aldrig kunna uppstå. Men väl har det varit brukligt, att svenska Riksdagen, likasom svenska folket, begagnat sin rätt att ogilla de åtgärder, deras kommittenter vidtagit. Sålunda har det inträffat, att Konstitutions-Utskottets betänkanden blifvit med ogillande som det heter lagda till handlingarne; åtminstone har denna Kammare förut begagnat sig af denna rätt. Jag för mindel ogillar ett sådant förfaringsätt. Enligt mitt förmenande hafva vi beträffande det föreliggande betänkandet ingenting annat att göra än att blott och bart lägga detsamma till handlingarne. Ju mindre debatt i denna fråga, dess bättre. Debatt vill jag för min del visserligen icke hindra, men en återremiss af detta betänkade finner jag helt och hållet grundlagsstridig.

Jag yrkar således, att betänkandet lägges till handlingarne.

Herr Jonas Andersson i Häckenäs: Jag kan icke gilla den nästföregående talarens protest mot Utskottets ledamöters rätt att reservera sig, om de icke i allo kunna biträda det beslut Utskottet fattat. Ledamot af Konstitutions-Utskottet har i likhet med ledamot af alla andra Utskott rätt att, om han icke får sin vilja fram inom Utskottet, reservera sig mot dess beslut. Då jag emellertid, såsom synes af betänkandet, icke deltagit i den reservation, som af Herrar Jöns Rundbäck och Lasse Jönsson afgifvits i afseende på det ifrågavarande gästgifverihemmanet, skall jag be att med några ord få nämna skälet, hvarför jag för min del icke gerna velat instämma i samma reservation.

Enligt 1734 års gästgifveriförordning bestämdes, att vissa hemman, hvilkas läge gjorde dem företrädesvis dertill lämpliga, skulle hålla gästgifveriskjuts. Detta ansågs då för tiden som ett bestämdt onus, och i ersättning för att de åtogo sig detta beviljades dem frihet från rotering och rustning äfvensom flere andra

Ang. verkställd granskning af de i statsrådet förda protokoll.

(Forts.)

*Ang. verk-
stäld gransk-
ning af de i
statsrådet
förda proto-
koll.*

(Forts.)

förmåner och friheter. Men det var väl icke sagdt, att dessa friheter och förmåner skulle ega bestånd för alltid och således äfven sedan det onus, för hvilket de skulle utgöra ett vederlag, blifvit borttaget. Det har nu befunnits, att en del sådana hemman icke längre ansetts behöfliga såsom gästgifverier och det har också såsom en följd häraf ansetts, att sedan hemmanen blifvit befriade från gästgifveriskyldigheten, så skulle de vanliga onera, som, derest hemmanen icke ålagts skjutshållning, hvilat på desamma, åter påläggas. Det kan därför uppstå fråga om, huruvida det är billigt och rättvist att, sedan ett sådant hemman blifvit af med de onera, som åtföljde gästgifveriskyldigheten, det fortfarande bör få bibehålla oafkortade alla på detta onus beroende fri- och rättigheter. För min del anser jag detta icke vara fullt riktigt och därför förefaller det mig såsom alldeles sjelfklart, att sedan ifrågavarande hemman befriats från gästgifveriskyldigheten, skulle det roteras liksom alla andra roteringskyldiga hemman. Nu beror det också på hur man vill tolka 80 § Regeringsformen, deri det förbjudes att ålägga någon ny rotering utan Konungens och Riksdagens gemensamma beslut. Det är fråga om, huruvida man kan anse en ny rotering här föreligga, då hemmanet på grund af de ursprungliga förhållandena skulle varit roteradt, om det icke haft gästgifveriskyldighet sig ålagd. Nu säges visserligen, att egaren till ifrågavarande hemman icke begärt att få gästgifveriet flyttadt, äfvensom att häradet icke ansett en sådan flyttning lämplig, men vederbörande Konungens Befallningshafvande har ansett att gästgifveriet borde flyttas och således upphöra. Jag för min del kan icke positivt säga att detta är en ny rotering, emedan den grundar sig på ett förhållande, som förutsätter att hemmanet skulle hafva varit roteradt, om det icke haft andra onera. Det är gifvet att då detta onus, som i början var ett verkligt onus, sedermera ansetts som en förmån, egaren sjelf icke skulle begärt att få blifva det qvitt.

Men icke heller kan jag anse, att den privilegierade egendomen ovilkorligen allt framgent skall vara fri från alla skatter och andra onera, endast därför att den en gång förut varit det.

Jag har för min del därför icke kunnat deltaga i de af Herr J. Rundbäck afgifna reservationer. Jag vill dock nu icke framställa något yrkande, utan öfverlemnar åt Kammaren att efter dessa upplysningar om skälen för min åsigt besluta som Kammaren för godt finner.

Herr Borg: Ehuru jag delar de åsikter, som finnas utta i alla de afgifna reservationerna, beträffande den första punkten helt och hållet och beträffande den tredje till väsentlig del, har jag dock endast reserverat mig vid den andra punkten, såsom mest anmärkningsvärd. Jag ber likväl att äfven i afseende på de båda andra punkterna få yttra några ord.

För min del kan jag, i likhet med Herrar Jöns Rundbäck och Lasse Jönsson, icke neka till, att det strängt taget innebär en rättskränkning att, såsom här skett, pålägga ett onus utan Riksdagens hörande, då det uttryckligen föreskrifves att Riksdagen i dylika fall skall höras. Det är sålunda ur rättslig synpunkt ganska svårt att försvara denna regeringens åtgärd. Men hvad billigheten beträffar — och äfven denna sida bör tagas i betraktande — förefaller det mig, att denna i rätt mycket talar för regeringens åtgärd, enär ifrågavarande hemman annars skulle blifvit utan onera, sålunda gynnadt framför andra. Hvad angår den tredje punkten, om Vexjö—Alfvesta-jernvägen, finner jag det högst beklagligt att staten låtit så draga sig vid näsan, som i detta fall påtagligen skett, det är nemligen både känt och styrkt, att denna jernväg icke blott bär sig sjelf, utan derjemte lemnar betydligt öfverskott så väl i reserverade medel som till nybyggnader samt dessutom utdelat ända till 10 procent. Staten har ändock icke ansett sig ega rätt att söka komma ifrån en förbindelse, som är för densamma förlustbringande. Det synes som om åtskilliga omständigheter här förekommit, som gjort det betänkligt att inleda rättegång mot detta jernvägsbolag. Så har justitiekanslern, som yttrat sig derom, afstyrkt en sådan åtgärd. Jag lemnar emellertid denna punkt, som af en kommande talare torde blifva närmare utredd, och vänder mig till den andra punkten, i hvilken jag reserverat mig; den gäller, såsom bekant, frågan om 25,000 kronor till fiskeritställningen i London, hvilken summa regeringen utanordnat, trots Riksdagens beslut. Denna regeringsåtgärd synes mig vara i hög grad anmärkningsvärd, till och med mera än den mycket omtalade koncessionen för en jernvägsanläggning mellan Luleå och Ofoten, nemligen så till vida, att i fråga om denna sistnämnda sak skulle det hafva varit mycket svårt att framställa några anmärkningar mot regeringen, alldenstund anmärkningarne endast skulle hafva grundats på en supposition, enär man icke kunde påstå, att vid beviljandet af denna koncession rikets sannskyldiga väl icke tillgodosetts. Ett sådant påstående kunde nemligen icke bevisas. Det nu ifrågavarande anslagets utanordnande är deremot den underligaste sak som förekommit inom Konstitutions-Utskottet till grauskning under den tid jag varit ledamot deraf. I Norrbottenskuriren, som utförligt behandlat frågan om Luleå—Ofotensbanan, upplyses att koncessionen för anläggning af närunda bana lemnades sedan vägen undergått okulär besigtning eller, såsom det i koncessionsansökan yttras, efter det man *lärer* hafva undersökt vägen; på detta *lärer* beviljade regeringen koncessionen. Härvid kunde dock, som sagdt, Riksdagen ingenting vidgöra. I nu förevarande fall deremot synes regeringen hafva gått ett steg längre, då den tvärt emot Riksdagens uttryckliga föreskrift, grundad på en omfattande diskussion och ett beslut som utföll med en öfverväldigande majoritet emot anslaget af 50,000 kronor, åt

Ang. verkställd granskning af de i statsrådet förda protokoll.

(Forts.)

Ang. verk-
stäld gransk-
ning af de i
statsrådet
förda proto-
koll.

(Forts.)

berörda fiskeriutställning dock utanordnade 25,000 kronor utöfver hvad Riksdagen beviljat.

Det torde för öfrigt tjena till föga att här vidlyftigare orda om statens utgifter, då dylikt *kan* ske och man alltså kan befara att regeringen, när den finner för godt, tager ur statskassan och endast underrättar Riksdagen genom statsrådsprotokollet, att den tagit t. ex. 25,000 eller 100,000 eller hvarför icke 500,000 kronor, i fall den så anser behöfligt och medel finnas tillgängliga. Nu har man visserligen anfört alla möjliga skäl för det högre anslaget utanordnande, men sjelfva faktum torde dock svårligen kunna försvaras. Om regeringen ikläder sig förbindelser, borde den väl ock se till, att de äro sådana, att de kunna uppfyllas, och icke inleda nationen i företag, som fordra allt för stora uppoffringar.

Jag vet icke, hvarthän det skall gå i längden med en sådan statshushållning. Statsrevisionens granskning försiggår två år efter det utgifterna gjorts, och då heter det: dervid är icke något att göra; Konstitutions-Utskottet har tillstyrkt och Riksdagen lemnat decharge. Och har Konstitutions-Utskottet verkställt sin granskning, säger man om den eller den frågan: det är en ekonomisk fråga, som statsrevisionen skall behandla.

Förhållandet torde ock blifva detsamma hädanefter som hittills, så att man icke kommer till något resultat, utan samma system kommer att följas. Afven om man inom Konstitutions-Utskottet funnit någon anledning till anmärkning, stranda dock Utskottets åtgöranden mot den ministeriella ansvarighetslagen, ty den är sådan att den saknar all praktisk betydelse. Huru skall man väl kunna använda en så beskaffad lag? Jag behöfver icke här redogöra för densamma; men det är alldeles omöjligt att med en sådan lag uträtta något. På sin höjd är man således i tillfälle att afgifva sin protest. Hvarje grundlagsförändring, om än så obetydlig, afslås ju konseqvent af Första Kammaren, om den någon gång lyckats blifva tillstyrkt af Konstitutions-Utskottet och gått igenom i Andra Kammaren.

Jag har icke något att tillägga, har endast velat protestera mot regeringens sätt att gå till väga i förevarande fall; och jag antager att Kammaren icke heller kan komma längre än till en sådan protest, som i sak ej mycket uträttar, så länge vi icke kunna åstadkomma en bindande och kraftig ministeransvarighetslag. Jag vill under sådana förhållanden för närvarande icke göra något yrkande, utan afvakta hvad diskussionen kan gifva vid handen.

Herr Sam. Johnson: Såsom Kammaren finner af Utskottets betänkande, har jag endast reserverat mig i den tredje punkten och jag vill sålunda börja med samma punkt, hvarmed den siste talaren slutade, nemligen med frågan om Vexjö—Alfvesta

banan. Jag vill visserligen icke göra något yrkande, men jag anser dock att regeringen i denna fråga gått något släpphändigt till väga. Herr Borg har redan upplyst, att jernvägsbolagets tillgångar äro så betydande, att det alls icke är i behof af något vidare understöd af staten för trafikens uppehållande. Och, såsom jag redan nämnt, synes mig regeringen hafva varit allt för undfallande gent emot de hårda ord som bolaget gifvit regeringen. Jag hade tänkt mig att regeringen skulle kunnat upptaga rättgång emot bolaget. Låt vara att dermed intet kunnat uträttas, utan att bolaget blifvit vinnande, tror jag dock regeringen skulle kunnat finna andra utvägar att komma från saken. Då kontraktet uppgjordes, bestämdes för all framtid, att banan skulle trafikeras med två tåg om dagen. Nu framgå der emellertid fyra. Regeringen skulle ju sålunda kunnat indraga två tåg dagligen. En sådan åtgärd skulle nog nödsakat bolaget att blifva medgörligare. Man vill må hända häremot invända, att det vore orätt att på detta sätt hindra samfärdseln, särskildt den med Karlskrona och Kalmar. Men jag tror icke att det då skulle dröjt länge, innan bolaget skulle lemna sin halsstarrighet å sido och uteslutande med egna medel uppehålla trafiken. Dessa två tåg skulle nemligen snart visat sig omöjliga att undvara. En mängd passagerare resa denna väg, och stora svårigheter skulle för dem möta, om de nödgades inköpa nya biljetter vid Alfvesta. Regeringen skulle sålunda lätt hafva drifvit sin vilja igenom, om regeringen gjort något därför.

Hvad andra punkten i reservationen beträffar, har Herr Borg nyss så utförligt utredt förhållandet dermed, att jag kan nöja mig med att i hufvudsak instämma med honom.

Angående slutligen reservationens första punkt, får jag deremot för min del säga, att jag icke kan finna något anmärkningsvärdt i regeringens der omnämnda förfarande. Då gästgifveristadgandena först tillkommo, ansågs det vara ett högst betungande onus att drifva gästgifveri. Gästgifvarne skulle hafva en ersättning för detta besvär deruti att de sluppe roteringen. Och det var väl då så. Sedermera har kanske på några ställen förhållandet förändrats, så att det blifvit ett privilegium, en fördel, men på andra ställen lär väl ifrågavarande skyldighet fortfarande vara ett onus. Om derföre ett hemman befrias från detta onus, skall det väl hafva något motsvarande besvär i stället i öfverensstämmelse med hvad landets öfriga invånare hafva att draga på. Det skulle varit väl, ehuru sådant kanske icke varit möjligt, om man kunde roterat hemmanet med kavallerirustning, och det vore väl, om man kunde berusta alla de hemman, som komma i fråga att roteras på samma sätt, ty derigenom skulle möjligen slutligen den orättvisa beskattning, som ligger i roteringen och grundskatterna, blifva så känbar, att man kunde få dessa bördor aflyftade. Jag gör emellertid icke något yrkande.

Ang. verkställd granskning af de i statsrådet förda protokoll.

(Forts.)

Ang. verk-
ställd gransk-
ning af de i
statsrådet
förda proto-
koll.

(Forts.)

I detta yttrande instämde Herr *Sven Andersson*.

Herr Farup: I Utskottet var jag i hög grad tveksam med afseende å den 1:sta punkten af reservationen, den af Herr Jöns Rundbäck och Herr Lase Jönsson gjorda, med afseende å den hemmanet Bubbetorp öfvergångna rotering. Den förste ärade talaren och jag stå här på alldeles olika ståndpunkt i fråga om huruvida gästgifveriskyldigheten skall betraktas såsom ett privilegium eller en börda. Då denna gästgifveriskyldighet ålades hemmanet Bubbetorp, var den enligt hans åsigt ett privilegium, men enligt min tanke en börda. Enligt hans åsigt skulle detta hemman på en gång erhållit två privilegier, icke blott denna gästgifveriskyldighet utan äfven befrielse från roteringen. Jag kan icke finna att detta är riktigt; antingen måste gästgifveriskyldigheten vara en börda eller ett privilegium, och jag föreställer mig att då denna gästgifveriskyldighet ålades, liksom ännu, det måste anses såsom en börda att ett hemman eller en jordegendom dermed belastades. Nu har denna börda upphört och då finnes, föreställer jag mig, icke annat att göra än att, då bördan upphör, måste också den såsom vederlag för densamma lemnade friheten från rotering också upphöra. I detta afseende hade jag klart för mig frågans beskaffenhet, men i ett annat afseende kan jag icke finna att man vid frågans behandling rätt förfarit. Då en gång var bestämdt, att Blekinge län skulle roteras med 1,500 båtsmän, och nu genom den hemmanet Bubbetorp öfvergångna rotering denna skyldighet ökats med en man, så har Blekinge län derigenom i själfva verket drabbats af en högre roteringskyldighet än det borde, ity länet komme att drabbas af en högre börda än som lagligen ålåg det. Derfor skulle roteringen hafva varit fördelad på hela länet, så att länets roteringskyldighet blifvit bibehållen vid det gamla och icke ökats med en man. I detta afseende finner jag frågan i hög grad anmärkningsvärd, ty om man på detta sätt kunde förfara, kunde intet län vara säkert på hvilken roteringskyldighet kunde det samma åläggas. Något yrkande har jag icke i frågan att göra, men, som sagdt, kan jag icke finna att vederbörande här rätt förfarit.

Hvad beträffar de båda öfriga punkterna af reservationen, så var jag icke i tillfälle att i Utskottet närvara vid deras behandling, men hade jag det varit, skulle jag äfven förenat mig i dessa reservationer. I synnerhet finner jag det i 2:dra punkten omhandlade förhållande, att till fiskeritutställningen i London anslagits 25,000 kronor utöfver hvad Riksdagen beviljat, vara i hög grad anmärkningsvärdt. Kongl. Maj:t har kommit med en proposition till Riksdagen och begärt 50,000 kronor, men Riksdagen allenast medgifvit 25,000, och Kongl. Maj:t ändock användt 50,000 kronor. Hade Kongl. Maj:t icke framkommit med någon proposition till Riksdagen, men ändock användt dessa 50,000 kronor af befintliga

besparingar, skulle jag ansett förhållandet vida mindre anmärkningsvärdt än nu, då Riksdagen uttryckligen sagt hvad den i detta afseende ville medgifva. Något särskildt yrkande har jag icke heller dervid att göra, men anser som sagdt saken i högsta grad anmärkningsvärd.

Ang. verkställd granskning af de i Statsrådet förda protokoll.

(Forts.)

Herr Wallenius: Ut i stadsrådsprotokollet öfver civilärenden den 2 november 1883 förekommer ett regeringsärende angående upphörandet af statens skyldighet att trafikera Vexjö—Alfvesta jernväg. Vid föredragningen af detta ärende har Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet uppgifvit att, med afseende å hvad i målet förekommit, förevarande framställning för närvarande icke måtte anses till någon åtgärd föranleda. Såsom herrarne se, så har Konstitutions-Utskottet icke funnit att detta ärende bort för Riksdagen anmälas, och då jag häruti icke kunnat instämma, har jag afgifvit min reservation deremot. Jag vill med några ord redogöra för orsaken hvarför detta skett.

I början af 1860-talet kom fråga på tal om byggandet af en jernväg mellan Vexjö och Alfvesta. Undersökning verkställdes, kostnadsförslag upprättades öfver en 3½ fot bred bana mellan Vexjö och Alfvesta, uppgående till en summa af 650,000 kronor. Sedermera tänkte man sig att det skulle vara fördelaktigare att få en jernväg, som hade samma spårvidd som statens banor. Kostnadsförslaget omarbetades och uppgick då till 727,000 kronor för en normalspårig bana utan trafikmateriel d. v. s. 77,000 kronor dyrare än en bana med 3½ fots spårvidd med materiel.

Sedermera gjordes en framställning till regeringen att få trafikera Vexjö—Alfvesta jernväg med statens materiel. I Kongl. brefvet af 13 November 1863 bestämdes, att skriftlig öfverenskommelse mellan statens jernvägstrafikstyrelse och bolagstyrelsen rörande trafikens bedrivande skall upprättas, innan planen för banbyggnaden underställes nådig fastställelse; hvarjemte för den händelse trafiken å ifrågavarande bibana framdeles icke varder af staten besörjd, bolaget skall vara pligtigt att i sådant fall, på egen bekostnad, anskaffa erforderlig materiel genom att för banan inköpa erforderligt antal lokomotiv och vagnar, hvarom särskild bestämmelse bör i blifvande kontrakt om jernvägens anläggning intagas.

Detta uppdrag, som jernvägstrafikstyrelsen erhöll, fullbordades den 20 Februari 1864, då öfverenskommelser upprättades mellan statens jernvägstrafikstyrelse och styrelsen för Vexjö—Alfvesta jernvägsbolag angående trafikeringen af ifrågavarande bana. Dessa bestämmelser underställdes sedermera Kongl. Maj:ts pröfning, som den 4 Mars 1864, resolverade, att öfverenskommelsen skulle gälla *tills vidare*, hvarjemte uppdrogs åt Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att infordra och Kongl. Maj:ts nådiga pröfning underställa kontrakt, upptagande alla förbindelser och rättigheter

Ang. verk-
ställd gransk-
ning af de i
Statsrådet
förda proto-
koll.

(Forts.)

för ifrågavarande jernvägsanläggning. Detta kontrakt, som skulle upprättas i och för Vexjö—Alfvesta jernvägsbyggnad, undertecknades den 24 Mars 1864 af styrelsen för Vexjö—Alfvesta jernvägsbolag. I 2 § af detta kontrakt heter det: »Bolaget, som är berättigadt att såsom statslån från Riksgäldskontoret till jernvägsarbetet utbekomma 434,000 kronor med två års räntefrihet från den dag hvar och en särskild del deraf blifvit lyftad, förbinder sig deremot att, genom aktieteckning till *minst* lika stort belopp, som den beviljade lånesumman, af egna medel tillskjuta och bekosta hvad utöfver statslånet kan erfordras för jernvägens och dertill hörande anläggningars utförande och fullbordande, *samt behöflig transportmateriels anskaffande*, allt i öfverensstämmelse med den fast-tälda planen och med iakttagande af de i Kongl. brefvet den 4 Mars 1864 för arbetets utförande i öfrigt stadgade *vilkor* och föreskrifter; varande bolaget, som, enligt ofvannämnda den 13 November 1863 i nåder meddelade tillåtelse och med Kongl. Styrelsen för statens jernvägstrafik derefter träffade samt vid kostnadsförslaget fogade öfverenskommelse, får emot hyra begagna transportmateriel från statens förråd, för trafikens bestridande å banan, pligtigt att, *om* eller *när* rörelsen icke *kan* eller *får* sålunda ombesörjas, på egen bekostnad anskaffa nödig transportmateriel genom att inköpa sådan för banans behof.»

Den 4 April 1864 godkände Kongl. Maj:t i nåder det uppgjorda kontraktet och uppdrog åt Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att underteckna detsamma, hvilket skedde den 8 April 1864.

Häraf torde otvifvelaktigt framgå att Kongl. Maj:t eger rätt att, då han för godt finner, ålägga bolaget att anskaffa egen transportmateriel och sålunda befria staten från att med sin materiel trafikera Vexjö—Alfvesta-banan; dertill fordras, enligt mitt förmenande, ingen process.

I början af 1870-talet byggdes en jernväg mellan Vexjö och Karlskrona med en bibana från Emmaboda till Kalmar. Denna omständighet gjorde att trafiken på Vexjö—Alfvesta-banan blef oerhördt stor, inkomsterna ofantliga, bolaget rikt och mäktigt. Men trafikens behof tillgodosågos icke på bästa sätt, derför att staten var skyldig trafikera Alfvesta—Vexjö-banan. Resande, som skulle från Alfvesta åt Karlskrona till öfver Vexjö, måste köpa biljetter i Alfvesta för den omkring 1½ mil långa banbiten, och, framkomna till Vexjö, måste de der köpa nya biljetter för att komma vidare. Här ombyttes äfven post och vagnar samt gods af mindre myckenhet än en vagnslast måste omlastas i Vexjö för att komma till Karlskrona, allt förhållanden mycket ofördelaktiga för trafiken och som gjorde det önskvärdt att en genomgående trafik mellan Karlskrona och Alfvesta kunde åstadkommas. Den 5 Juni 1877 inkom jernvägstrafikstyrelsen till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan att Kongl. Maj:t täcktes ålägga bolaget att uppsätta trafikmateriel samt befria staten från skyldigheten att

med sin materiel trafikera Vexjö—Alfvesta-banan. Bolagets styrelse, som häröfver blef hörd, bestred på det bestämdaste sin skyldighet att uppsätta denna materiel samt hotade med rättegång och process, om denna sak vidare sattes i fråga; men jernvägs- trafikstyrelsen svarade härpå, att Kongl. Maj:t i följd af ingånget kontrakt vid banans byggande hade ovedersäglig rätt att ålägga bolaget uppsätta dylik materiel samt befria staten från skyldighet att trafikera nämnda jernväg. Under tiden bedrefvos dock underhandlingar med Vexjö—Karlskrona jernvägsbolag om att trafikera jernvägen Vexjö—Alfvesta för samma pris som staten trafikerade densamma, d. v. s. förstnämnda bolag skulle låta sina tåg gå fram till Alfvesta, emedan man önskade få reda i trafiken samt en genomgående trafik och detta bolag var härtill villigt, men Vexjö—Alfvesta-bolaget svarade nej härtill och hotade med rättegång, om någon ändring komme i fråga i hvad dittills egt rum. När ärendet nu förekom hos regeringen till slutligt afgörande, så blef det, såsom vi veta, tills vidare lemnadt utan afseende. Jag anser dock att det såväl för trafikens och den omnämnda banans bästa som för staten vore billigt och rättvist att Kongl. Maj:t icke vidare hyste något tillmötesgående mot nämnda jernvägsbolag och jag hoppas och tror att denna fråga snart skall komma på tal hos regeringen igen samt att regeringen då gent emot bolagets stora kraf måtte uppträda mera kraftfullt än hvad nu skett.

Jag har intet yrkande att göra, utan har endast velat bringa till Riksdagens kännedom, huru denna fråga gått.

Jag har anmält äfven en annan reservation, som finnes under 2:a punkten upptagen, nemligen rörande den regeringsåtgärd, hvarigenom 50,000 kronor beviljats till expositionen i London, ehuru Riksdagen genom gemensam votering icke beviljat mer än 25,000 kronor dertill. Denna regeringsåtgärd anser jag vara af betänklig art samt tror det vore önskligt att sådana åtgärder för framtiden upphörde.

Herr Friherre Nordenskiöld: Herr Talman, mine Herrar! De tre punkter, mot hvilka reservationer förekomma i Konstitutions-Utskottets memorial, hafva inom Utskottet varit föremål för ganska långvariga öfverläggningar, hvilka ledt till det resultat, att anmärkningarna blifvit underkända af flertalet inom Utskottet. För min del hörde jag till dem, som icke ansåg, att dessa punkter gafvo anledning till någon anmärkning och jag anser mig med några få ord böra angifva de skäl, hvarpå jag grundar denna min åsigt.

Hvad 1:a punkten beträffar, så kan jag icke inlåta mig på det vidlyftiga och svårhandterliga kapitlet rörande roterings-skyldigheten. Jag är öfvertygad att den ärade representanten Herr J. Rundbäck, är mycket mer hemmastadd, än jag i den

Ang. verkställd granskning af de i Statsrådet förda protokoll.

(Forts.)

Ang. verk-
ställd gransk-
ning af de i
Statsrådet
forda proto-
koll.

(Forts.)

frågans detaljer och han har äfven för oss hållit en utförlig föreläsning derutinnan, men jag kan icke neka, att jag för min del instämmer i de åsikter, som uttalats af Herrar Samuel Johnson och Farup, och hvilka, så vidt jag kan finna, gå ut på att Kongl. Maj:t skulle handlat orätt och med veld, om han, sedan skjutsskyldigheten borttagits från hemmanet Bubbetorp, icke pålagt det samma det onus, som en gång i forntiden blifvit utbytt mot den nu afskaffade skjutsskyldigheten. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten derpå att, om här verkligen, såsom jag dock icke tror, föreläge ett brott mot 80 paragrafen Regeringsformen, så kunde följden deraf icke blifva att en anmälan, enligt 107 paragrafen Regeringsformen, borde göras, utan då borde 106 paragrafen Regeringsformen tillämpas, men det tycktes icke ens de tvenne reservanterna vilja påyrka.

Hvad beträffar 2:dra punkten eller anslaget till expositionen i London öfverskridande, så föreligger här onekligen ett i viss mån betänkligt förhållande, men jag vill erinra herrarne derom, att dåvarande Statsrådet och Chefen för Civildepartementet redan under debatten här i Kammaren uttryckligen förklarade, att Kongl. Maj:t i denna fråga, redan innan densamma debatterades i Kammaren, gått så långt, att det var omöjligt att draga sig tillbaka, och att Kongl. Maj:t därför, äfven om Riksdagen icke beviljade hela beloppet, femtio tusen kronor, ändock måste utanordna summan och betäcka bristen med besparade medel. Då Kongl. Maj:t har rätt att inom vissa gränser, som i detta fall ej äro öfverskridna, efter behag använda besparingarne, så föreligger här icke något lagbrott. Icke behöfver man befara sådana olyckor genom denna Kongl. Maj:ts dispositionsrätt, som den ärade representanten på skånebänken befarade, då han sade, att regeringen på det sättet kunde på egen hand använda hundratusetal, ja millioner kronor. Det är icke så väl att besparingarne på våra hufvudtitlar belöpa sig till så stora belopp; därför sörjer nog Riksdagen, som i allmänhet noga granskar de anslag den beviljar och dessas behöflighet. Deremot kan man naturligtvis säga, det Kongl. Maj:t i detta fall icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta. Det är ett elastiskt uttryck, som kan tillämpas på hvilken regeringsåtgärd som helst, då man icke tycker om densamma, och tycke och smak äro ju så olika. I detta fall torde åsikterna vara ganska delade. Oaktadt ingen vill förneka det omätliga gagn, som expositionerna *hittills* gjort industrien, handeln och vetenskapen, så råder det dock en viss afvoghet emot dessa täflingsstrider. Man är trött vid dem. Det äro beror visserligen i första hand på åtskilliga med dylika täflingsstrider ohjelpigen förenade missbruk och framförallt derpå, att expositioner återkomma för ofta. Men afvogheten har ytterligare vunnit utbredning derigenom, att de stora fabrikanterna ledsnat vid expositionerna dels för det besvär och den kostnad de förorsaka, dels för det tillfälle de lemna för nya kon-

kurrenter att göra sig gällande. Jag deremot, som håller före, att de stora fabrikanterna icke böra få somna in på den framgång de en gång vunnit, anser det vara nyttigt att deras lugn och ro och själfbelåtenhet någon gång störes af industriens fredliga täflingsstrider. Afvogheten mot expositioner synes mig därför, när de ej återkomma allt för ofta, vara fullkomligt oberättigad, och med orätt har man hos oss på det liberala partiets program upptagit fiendlighet mot detta mäktiga medel i civilisationens och framåtskridandets tjänst. Vårt deltagande i fiskerixonpositionen i London har därför varit välbetänkt och kommer helt säkert att fördelaktigt inverka på en näringsgren, som för det närvarande hos oss står på en relativt låg ståndpunkt.

Slutligen kommer den sista svåra frågan rörande förnyandet af kontraktet med Vexjö—Alfvesta jernvägsbolag. I denna fråga hafva vi nyss utaf Herr Wallenius hört en om stor sakkännedom vittnande detaljerad utredning, hvaraf framgick, att här verkligen föreläge ett missförhållande. Men detta kan dock icke läggas den nuvarande regeringen till last, enär det grundar sig på ett olyckligt kontrakt, som upprättats för tjugu år sedan. Detta kontrakt har af bolaget tolkats sålunda, att bolaget skulle ega en ovilkorlig rätt att fordra, det staten med sin jernvägsmateriel i all framtid ombesörjde trafik på bolagets jernbanå. Staten lider härigenom, visserligen icke någon förlust, men den erhåller ej heller så stor andel i bolagets vinst som kunde vara billigt, och kontraktets fortbestånd verkar menligt på trafikens ändamålsenliga ordnande. Onekligt är dessutom att bolaget med stöd af kontraktet stält sig på en något för starkt tredskande ståndpunkt. Aftalets upphäfvande är därför högligen önskvärdt och man har sagt att i kontrakten skulle finnas en klausul, som skulle berättiga härtill. Men en sådan klausul förefinnes icke i det hufvudsakliga kontraktet, och jurister, med hvilka Kongl. Maj:t i detta fall rådfört sig, hafva förklarat att i händelse af en process utgången blefve tvifvelaktig. Under sådana omständigheter har Kongl. Maj:t knappast kunnat göra annat än att låta det existerande förhållandet förtgå. Jag hoppas dock, i likhet med den ärade representanten, som senast före mig hade ordet, att då Kongl. Maj:ts uppmärksamhet nu fästs å saken, Kongl. Maj:t måtte vidtaga energiska åtgärder för undanrödjande af de missförhållanden, som på detta område onekligen existera.

På grund af hvad jag anført anhåller jag att Konstitutions-Utskottets memorial måtte läggas till handlingarne.

Herr Norén: Såsom herrarne af utskottsbetänkandet sett, har jag funnit mig föranledd att anteckna mig såsom reservant till tvenne af Utskottets beslut. Beträffande det regeringsärende, som omförmåles i 2:dra punkten af reservationerna till betänkandet, har jag ansett och jemväl inom Utskottet yrkat, att

Ang. verkställd granskning af de i Statsrådet förda protokoll.

(Forts.)

Ang. verk-
ställd gransk-
ning af de i
Statsrådet
förda proto-
koll.

(Forts.)

anmälan borde göras enligt 107 § Regeringsformen, emedan, efter mitt förmenande, rikets sannskyldiga nytta icke iakttagits vid behandlingen af detta regeringsärende. Ehuru Riksdagen, såsom herrarne allesammans känna, med 85 rösters öfvervigt beviljat endast 25,000 kronor till fiskerieställningen i London, har regeringen likväl för densamma utanordnat ytterligare 25,000 kronor å sjetta hufvudtitelns allmänna besparingar. Det är väl sant, att regeringen har full grundlagsenlig rätt att förfoga öfver besparingarne. Men enligt min uppfattning kan icke rikets sannskyldiga nytta anses hafva iakttagits, då omedelbart efter det den ene statsmakten fattat beslut om att icke bevilja hela det af den andra statsmakten äskade belopp, denne senare likväl säger: vi taga det ändå. Enligt min åsigt kunna de största olyckor för landet uppstå derigenom, att statsmakterna på ett dylikt sätt arbeta i strid med hvarandra. Detta är skälet hvarför jag reserverat mig mot det nu ifrågavarande beslutet af Utskottet.

Jag har äfven reserverat mig mot det beslut, Utskottet fattat i fråga om ett i tredje punkten af reservationerna omnämndt regeringsärende, men Herr Wallenius har redan lemnat en fullständig redogörelse för skälen i detta afseende, så att jag icke har något vidare att derom tillägga.

Herr Jöns Rundbäck: Jag anhåller att ännu en gång få taga herrarnes tid i anspråk. Dervid ber jag att först och främst få vända mig till den ärade talare på göteborgsbänken. Han påstod, att man icke skulle ega rätt att återremitera ärendet till Utskottet. Härpå behöfver jag knappast lemna honom något svar. Jag skall dock be att få återopa stadgandet i 1:sta punkten i § 63 Riksdagsordningen, som lyder: »När fråga, hvaröfver Utskott sig utlåtitt, till afgörande förekommer, eger Kammaren att antingen genast med bifall till utlåtandet eller utan afseende å hvad Utskottet föreslagit, fatta sitt beslut, eller, om ämnet anses fordra ytterligare utredning, målet till Utskottet återförvisa.» Rätten till återremiss torde således vara obestridlig. Vidare har den ärade talaren försökt att ånyo upptaga den så mycket ventilerade frågan om rättighet för en konstitutionsutskottsledamot att reservera sig mot det s. k. dechargebetänkandet. Jag vill icke nu för tillfället upptaga till vederläggning hvad han i detta afseende yttrade. Frågan derom har blifvit debatterad och så många reservationer åtföljt dylika betänkanden, att den striden en gång för alla borde kunna uppgifvas. Det kan sannerligen icke förnekas en konstitutionsutskottsledamot reservationsrätt, som tillkommer hvarje riksdagsman eller utskottsledamot i allmänhet.

Härefter ber jag att få vända mig till den konstitutionsutskottsledamot på östgötabänken, som nyss hade ordet. Han yttrade sig dock så tyst, att jag icke mycket uppfattade af hans anförande. Men af hvad jag förnam kunde jag finna att han

tyckte det vara riktigt och rätt att, när ett hemman befriades från ett onus, det borde påläggas ett annat. Ja, vore det blott fråga om tycke och smak, så skulle detta ega sin giltighet. Men här är det fråga om lag och författning, som säger att det ifrågasatta förfarandet icke är riktigt. Är denna lagbestämmelse orätt, så bör man vidtaga en förändring deri; men så länge den gäller, bör den också efterleivas. En annan talare på norrlandsbanken yttrade sig också i samma riktning och ansåg att gästgifverierna icke hade någon börda. Men om den ärade talaren vill taga reda på innehållet i 28 kap. Byggningsabalken, skall han dock snart finna att gästgifvarne haft och ännu hafva ganska stora skyldigheter t. ex. att hålla resande med kost och husrum.

Nu förhåller det sig så med det ifrågavarande gästgifveriet, att en särskild byggnad uppförts derstädes för herbergerande af resande, hvilka till stort antal passera stället, som ligger alldeles vid allmänna landsvägen till Karlskrona, 1 mil från staden. Sodan gästgifveriet indragits och gästgifvaren således icke längre kunde begagna sig af byggnaden för dess egentliga ändamål, blef naturligtvis den fördel han kunde draga af densamma i betydlig mån reducerad. I förbigående vill jag nämna, att före år 1877 var gästgifveriet förenadt med utskänkning af spirituosa och att i årligt arrende för rörelsen i dess helhet betaltes 1,000 kronor; äfvensom att, sedan utskänkingsrättigheten upphörde, ensamt gästgifveriet betingade ett årligt arrende af 250 kronor. Är det, som jag tycker, en stor fördel att få hafva utskänkning förenad med gästgifveri, och det gästgifveri, hvarom nu är fråga, således *derför* skulle roteras, så borde detta hafva skett, medan nyssberörda fördel ännu fans kvar, icke sedan den försvunnit. Jag känner en gästgifvare, den enda som finnes i den valkrets jag representerar, och han befinner sig i en alldeles utmärkt ställning i följd af att han är den enda i orten, som har rättighet till utskänkning af spritvaror; ja, han förtjenar ensam kanske lika mycket som en liten stadskommun. Och att detta är ett privilegium, det skall jag sedermera söka visa den ärade talaren. Jag instämmer dock med honom deri, att det anmärkta regeringsbeslutet verkar en rubbning i en hel mängd kontrakt i Blekinge rörande båtsmanshällen, hvilka enligt dessa kontrakt skola utgöra 1,500 man.

Nu frågas: har det omhandlade hemmanet af ålder varit gästgifveri och har det alltid varit befriadt från rotering? Och jag svarar då med åberopande af 1683 års Riksdags beslut, märkligt *derför*, att derifrån härleder sig indelningsverkets egentliga fastställelse. Enligt detta beslut åtog sig, till rikets värn och försvaret, bondeståndet rotering för krono- och skattehemman; förbehållande sig likväl, i fall nya hemman tillkommo, som skulle roteras, att denna nya rotering skulle medföra likhet och lättnad i roteringsskyldigheten för de redan förut roterade hemmanen.

Ang. verkställd granskning af de i Statsrådet förda protokoll.

(Forts.)

Ang. verk-
stäld gransk-
ning af de i
Statsrådet
förda proto-
koll.

(Forts.)

Och med anledning häraf säger Kongl. Maj:t i ett den 20 December 1693 till Kammarkollegium aflåtet bref, angående frälsehemmans roterande till båtsmanshåll, bland annat följande: »Ock som I effter noga öfverläggande äre stannade uti den mening, att frälse bör stå lika i båtzmands-håll med Crone ock Skatte, när allenast derigenom inge flere rotar ökas till thalet, utan dhe andre Crone ock Skatte rotar, som äre svagare, stärkias och understödias med dem som äre lindrigare roterade, så att det må blifva een likheet emillan frälse, Crone ock Skatte rotarne, ock båtzmands Indhelningen således sättias i det stånd, att med rotarnes beständigheet må vara behörig trygg- och säkerheet; Altså bijfalle Vij samme Edert derutinnan gifne underdånigste betänckiande, ock låte härjempte ordres afgå till förbemalte Kongl. Råd sampt etc. — — — att dhe omrotera frälse rotarne, ock låta dem som kunna finnas vara för lindrigt roterade komma de svagare Crone- ock Skatte rotarne på äfvanbemalte sätt till hielp och understöd.»

Följaktligen skulle den ökade roteringen, som i förevarande fall egt rum, hafva fördelats på de andra roteringsskyldige. Men så har icke skett. Jag vill härmed ingalunda hafva sagt att hemmanet bort roteras, men då det roterades, borde roteringen hafva ländt de öfriga roteringsskyldige till lindring och lättnad.

Jag lemnar nu 1734 års gästgifveriförordning, endast viljande nämna, att före densamma gästgifveriet var ett privilegium och således befriadt från rotering. Vid 1810 års riksdag beslöts, som bekant, att all privilegierad jord skulle extra roteras, med undantag för krone och skatte. Så gjordes också, och på detta sätt fortgick det ända till 1823 års riksdag, som till Kongl. Maj:t aflät en skrifvelse, deri Riksdagen såsom sin åsigt uttalade och medgaf att äfven den icke privilegierade jorden, som var oroterad, skulle roteras. Riksens Ständer uttalade sig i denna skrifvelse rörande de grunder, som ansetts böra följas för en redan vid 1812 och 1815 årens riksdagar af ständerna nödig befunnen jemkning och rättelse i den försiggångna extra roteringen äfvensom i afseende på verkställigheten deraf; hvarpå Kongl. Maj:t genom instruktionen den 20 December 1825 för komiterade till förrättande af jemkningen utaf extra roteringen i riket stadgat grunderna för extra roteringsskyldighetens fördelning samt i nåder förordnat hvad vid sjelfva verkställigheten iakttagas borde och hvarmed alla föregående stadganden i detta ämne komme att förfalla.

I instruktionens § 2, 1:o) stadgades att alla sådana hemman, som efter roteringsverkets införande blifvit af öde upptagna och skattlagda, och hvilka i följd af deras natur böra vara ständigt roterade, skulle från upptagandet i extra roteringen utslutas. Dessa hemman voro och äro ännu i dag icke föremål för rotering; hade det så varit, så hade roteringen af nu ifrågasvarande hemman icke varit något att tala om. Emellertid utgaf

Kongl. Maj:t den 22 Februari 1825 en författning för roteringskommissionen, hvarigenom förordnades huru förfaras skulle så väl med extra roteringen, som med rotering af den jord, som skulle ingå i ny ordinarie rotering. Under denna kommissions arbeten stötte man helt oförmodadt på dessa gästgifverihemman — och man frågade Kongl. Maj:t: huru skola vi förfara med dessa hemman, hvilkas innehafvare förmåla sig ega roteringsfrihet? Derpå svarade Kongl. Maj:t genom ett cirkulär den 14 Juni 1826, i anledning af ytterligare förfrågningar i afseende å verkställigheten af Kongl. instruktionen den 20 December 1825 för extra roteringsjemkningen i riket, bland annat följande: »Beträffande framställd fråga om gästgifvaregårdar, som äro af kronoskatte och frälse natur och sådane som tillika äro ordinarie posthemman, samt huruvida de böra all slags rotering undgå; så och då 29 punkten af 1734 års gästgifveriordegning förmår, att gästgifvare ega roteringsfrihet för de hemman de bebo, så vida de intill den tiden varit derifrån befriade, samt Vår Nådiga Instruktion för extra Roteringscommissionerne af den 20 Decem.ber för lidet är stadgar, att kronoskatte- och frälsejord icke bör till extra rotering upptagas, finne Vi häraf följa, att de hemman, som af gästgifvare bebos och intill år 1834 njutit roteringsfrihet icke kunna hvarken ordinarie eller extra roteringsbesväret underkastas».

Det är tydligt nog, mina herrar, och denna lag gäller ännu i denna stund; åtminstone har jag icke funnit den upphäfd, och icke heller har någon annan, vare sig i Kammaren eller Utskottet, kunnat säga att den är upphäfd. Kongl. Maj:t har tydligen förklarat att gästgifverihemman icke skola roteras. Emellertid synes kommissionen under gången af dess arbeten hafva än ytterligare stött på ett och annat, som icke var riktigt klart. Då tog Riksdagen del af dessa förhållanden, sedan det kommit till dess öron att icke allt skett riktigt rätt vid den pågående roteringen. Vid 1829 års riksdag afläts en skrifvelse till Kongl. Maj:t, — det är märkvärdigt att se, huru Riksdagen då såg upp med lag och författningar, mot hvad den och Konstitutions-Utskottet nu se upp; vi få väl för öfrigt se huru Kammaren nu gör — nå väl, då skrefvo Riksens Ständer: »I afseende på den ordinarie roteringsskyldighet, som — — —, hafva Riksens Ständer ansett sig böra härmed hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet begära, att den af extra roteringsjemkningskommissionerne efter 1823 års riksdag och med föranledande af för dem utfärdade instruktioner hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet föreslagna tillökning i ordinarie knektehållet genom en del kronoskatte- samt frälsehemmans och lägenheters åläggande af ett ordinarie roteringsbesvär, derifrån desamma hittills varit befriade, — — — icke må till någon slags verkställighet befordras, innan Riksens Ständer, efter emottagande af Eders Kongl. Maj:ts Nådiga proposition, fått tillfälle att sig derom yttra med den beslutande rätt, som

Ang. verkställd granskning af de i Statsrådet förda protokoll.

(Forts.)

*Ang. verk-
ställd gransk-
ning af de i
Statsrådet
förda proto-
koll.*

(Forts.)

genom ofvan åberopade 73 och 80 §§ Regeringsformen är Rik-
sens Ständer förbehållen och försäkrad»; o. s. v.

Om herrarne nu läsa 73 och 80 §§ Regeringsformen, så äro
de af lika lydelse nu som 1829. Och derest någon skulle hafva
tyckt det vara rätt att detta hemman skulle roteras, så skulle
frågan derom i alla fall underställts Riksdagens hörande. Jag
har också i mitt förra anförande antydtt, att så skedde då bergs-
lagerna skulle roteras — det var vid 1871 års riksdag — hvar-
vid Riksdagens bopröfvande underställdes frågan om bergslagernas
rotering till hälften. Det kanske också vore skäl i att Riksdag-
en äfven beträffande dessa gästgifverihemmans rotering hördes
och, innan någon åtgärd i sådant afseende med dem vidtoges,
finge säga sin mening; ty ingen anledning förefinnes att med dem
göra något undantag.

Men icke nog med det ofvan anförda; Riksens Ständer be-
gära derjemte i sin berörda skrifvelse: »att, i den händelse nå-
gon verkställighet af berörde förslag till ny ordinarie rotering, i
en eller annan del af riket, skulle, såsom följd af missförstånd å
lokalauktoriteternas sida, redan hafva blifvit vidtagen, densamma
måtte, genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga försorg, varda åter-
kallad.» De begära, mine herrar, att Kongl. Maj:t skall återkalla
allt som skett i fråga om den nya roteringen, i fall lokalmyn-
digheterna begått något misstag. Här af synes mig framgå all-
deles tydligt, att en rotering — den må vara rätt eller orätt —
icke kan ske utan efter Riksdagens hörande och begifvande.

Vidare ber jag få fästa uppmärksamheten på en sak, som
står i nära sammanhang med båtsmansindelningen såväl i Ble-
kinge, som i de öfriga delar af riket, d. s. båtsmansindelning fin-
nes. Kongl. Maj:t inkom till 1847 års Riksdag med en proposi-
tion, deri han säger: »nu är den rotering, roteringskommissionen
fått sig uppdragen, verkställd; längderna äro klara och deri upp-
tages allt som der bör stå, såväl extra och ordinarie som den
nya ordinarie roteringen, och Kongl. Maj:t begärde alltså
Rikets Ständers godkännande af den slutakt i den allmänna
roteringen». Riksdagen tog med anledning här af ärendet i
betraktande och gillade slutåtgärden; och dermed var slut-
stenen lagd till detta indelningsverk, hvilket till sina hufvud-
grunder sedermera icke ensidigt af den ena eller andra stats-
makten skulle få rubbas. Men nu plockar man ändå på
detta origliga sätt fram och roterar än det ena än det andra
hemmanet, utan att derom höra Riksdagen. Att Riksdagens
uppfattning likväl är att icke dessa gamla gästgifverihemman
skola roteras, utan fortfarande vara från roteringsskyldigheten
befriade, är tydligt ådagalagdt i de författningar, jag i min re-
servation åberopat, af den 24 Januari 1865 och den 31 Maj 1878
angående skjutsväsendet.

Jag skall vidare bedja få omtala en annan sak, som synes mig vara som exempel i förevarande fall högst anmärkningsvärd. På ett ställe inom Elfsborgs län hade man sett sig föranlåten att öfverflytta skjutsskyldigheten från ett hemman till ett annat. Det hemman, som sålunda fick den nya bördan sig pålagd, nöjde sig icke dermed, utan klagade hos Konungens Befallningshafvande, men ålades besörja skjutsningen. Egaren af hemmanet begärde då att detta i likhet med andra gästgifverihemman måtte blifva befriadt från rotering, men härtill svarade Kammarkollegium att det vore omöjligt, alldenstund hemmanet vore roteringskyldigt och alltid varit det. Hade hemmanet deremot varit fritt från rotering före år 1734, då skulle det äfven fortfarande varit befriadt, men nu måste det fortfarande utgöra rotering. Hemmanet blef icke heller befriadt och härföre hade Kammarkollegium goda skäl. Detta beslut fastställdes af Kongl. Maj:t den 9 Februari 1883 på föredragning af Statsrådet och Chefen för Kongl. Landt försvarsdepartementet. Samma år säger man sålunda att ett gästgifverihemman icke blir befriadt från rotering, derföre att det icke varit fritt före år 1734, men ett annat, som varit befriadt från rotering före år 1734 deremot, skall det oakadt roteras. Så olika tillämpas lagen i detta fall på ett och samma år af en och samma regering. Herrarne finna häraf att det icke kan vara rätt att godkänna en dylik åtgärd, som den nu ifrågavarande och lemna utan uppmärksamhet en så ofantligt viktig principfråga som denna, hvilken dock i grundlagen blifvit särdeles ombuldad och skyddad med en så klar och tydlig föreskrift, som i 80 § Regeringsformen finnes intagen, nemligen »att ingen ny eller tillökad rotering utan genom Konungs och Riksdags sammanstående beslut, må tillkomma.» För min del kan jag åtminstone icke godkänna åtgärden, ty dels kränkes härigenom den enskildes och dels Riksdagens rätt, enär ett sådant förfarings-sätt strider såväl mot nyssnämnda 80 § Regeringsformen, som emot § 73 af samma grundlag, der det står att »inga nya pålagor, utskrifningar af manskap eller af penningar och varor, må hädanefter, utan Riksdagens fria vilja och samtycke, i den ordning, förut nämndt är, påbjudas, uppbåras eller fordras». Att i likhet med Samuel Johnson endast säga: »jag gifver privilegierna på båten; må man taga bort dem ju förr desto hellre, ty ju mera blir indelningsverkets bestånd hotadt», synes mig vara ett högst egendomligt sätt att resonera. Kan man väl vilja påstå, att lagar och författningar skola få utan vidare kränkas på administrativ väg? Jag är visst icke den, som tager privilegier i försvar, men, så länge de äro lag, skola de också gälla, till dess de i laga ordning blifvit upphäfdade. Detta är för öfrigt icke den enda lagöfverträdelse, hvarigenom indelningsverkets fot skakats och hvarigenom man sökt göra detta förhatligt, ty det har skett flera gånger förut. Vill man endast se på skattekomiténs sista

Ang. verkstätt granskning af de i Statsrådet förda protokoll.

(Forts.)

*Ang. verk-
ställd gransk-
ning af de i
Statsrådet
förda proto-
koll.*

(Forts.)

betänkande, skall man derstädes finna, att en reservant, som siter på skånebanken i denna Kammare, radat upp bevis på en mängd författningar och Kongl. bref, hvarigenom rust- och rotehållares rätt på mångfaldiga sätt blifvit kränkt. Så till exempel författningen om rekrythållet, om rekryternas längd o. s. v. — Jag skall med ett exempel bedja få visa hvart hän detta kan leda. Vid generalmönstringarne, hållna med båtsmanshållet 1816, begärde rothållare att få reda på alla de författningar, som rörde båtsmansinstitutionen, emedan de gamla båtsmanskontrakten alldeles fallit i glömska. Mönsterherren anmälde deras begäran för Kongl. Maj:t och Kongl. Maj:t lofvade att låta verkställa en utredning häraf och att ett sammandrag af författningarne rörande rust- och rotehållarnes förpligtelse till kronan och båtsmännen och tvärtom skulle utarbetas.

Under namn af Rotebok för båtsmanshållet utkom denna lagsamling år 1824. — Uti denna lagsamling, hvilken mången ville anse lika oomkullrunkelig som bibeln, rörde man tillsammans alla de bestämmelser, som funnos i båtsmanskontrakten öfver hela riket, utan att tänka på de olikheter som finnas i de olika orternas kontrakt. Hvad som gälde för Halland eller Vesternorrland skulle äfven gälla för Blekinge och tvärt om, hvilket var alldeles orimligt. Man tog från det ena båtsmanskontraktet och lade till det andra, och de gamla kontrakten, som enligt 80 § Regeringsformen skulle hållas i helgd, blefvo sålunda alldeles hoprörda och förstörda. Men icke nog härmed; bland de bestämmelser, som för rotehållare och en båtsman äro af allra högsta vikt, äro de om lön och lega, hvilka bestämmelser också uti det stadfästade båtsmanskontraktet äro noga utförda. Men då, som sagdt, dessa bestämmelser voro afglömda, så klagade rotehållare öfver att de ej visste hvad de skulle gifva båtsmännen i lega. Då behagade Kongl. Maj:t på fri hand utfärda en förordning, deri det hette: Med legan må I komma öfverens med båtsmännen bäst I gitten. Detta var en vigtig förändring, och derigenom blef roteringsbördan icke litet förstörad, ty, ju mera man inskränkte rekryteringsåldern, desto svårare och kostsammare har det blifvit att rekrytera, ju högre steg också legan, hvilket ursprungligen icke var afsedt. Men då man klagade öfver detta, hvilket skedde i min hemtrakt, och androg att man aldrig förbundit sig att gifva båtsmännen huru mycket som helst i lega, utan önskade att följa kontraktets bestämmelser, under förklaring att, då man icke kunde verkställa rekrytering, så ville man att rekryteringen skulle öfverflyttas till kronan för att genom dess försorg verkställas, så svarade Kongl. Maj:t derpå: Om I ej kunnen rekrytera, så måsten I sjelfve göra tjenst. Att en sådan förklaring ingenting förklarade, men satte regeringsåtgärden att inskränka rekrytåldern till 25 år i en löjlig dager, framgår bland

annat deraf, att till exempel i den rote jag tillhör vid sagda tid icke fanns någon rotehållare under 45 år.

Har jag med det sagda lyckats bevisa att det finnes i lag bestämdt, att oftanämnda roteringsåtgärd erfordrat Riksdagens bifall, så hoppas jag, då Konstitutions-Utskottet icke tagit denna sak i vederbörligt öfvervägande, att Kammaren skall billiga min begäran och återremittera frågan till Utskottet, hvarom jag hos Herr Talmannen anhåller om proposition.

Ang. verkställd granskning af de i Statrådet förda protokoll.

(Forts.)

Herr Abr. Rundbäck: Jag vill blott med anledning af den vid 3:e punkten afgifna reservation be att få yttra ett par ord. Dervid vill jag ej inlåta mig i tvist med dem, som hysa den åsigten att Kongl. Maj:t haft icke blott rättighet, utan äfven skyldighet att upphäfva det med Vexjö—Alfvesta jernvägsbolag ingångna kontrakt angående dess banas trafikerande; ty jag anser att afgörandet af den tvisten icke tillhör detta forum, utan jag har begärt ordet blott för att, så vidt jag har mig bekant, meddela den andra partens eller bolagets uppfattning af frågan. Bolagets styrelse anser att, då, enligt juristers afgifna förklaring, staten icke i kontraktet förbehållit sig någon uppsägningsrätt och bolaget icke brustit i något af de stipulerade villkoren, så är öfverenskommelsen juridiskt bindande och kan icke upphävas annorledes än i domstolsväg. Då jag delar samma uppfattning, kan jag således icke klandra regeringen därför, att hon icke velat på administrativ väg upphäfva en juridiskt bindande förpligtelse och således genom maktspråk eller maktmissbruk kränka motpartens förmenta rätt. Skulle åter staten vilja hänskjuta saken till domstol, så skall detta icke genera bolaget, helst, såsom en talare på stockholmsbänken yttrat, bolaget dervid icke anser sig löpa någon risk; och äfven om bolaget skulle förlora processen, så skulle bolaget dock lätt finna sig deri, emedan bolaget i ty fall gifve vika för lagens utslag och icke för maktens.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Sedan Herr Talmannen upptagit de yrkanden, som under öfverläggningen förekommit, beslöt Kammaren lägga memorialet till handlingarne.

§ 6.

Härefter företogs till behandling Stats-Utskottes Utlåtande N:o 10 a, angående regleringen af utgifterna under rikstatens fjerde hufvudtitel.

Punkten 1.

I sammanhang med ifrågasatt omorganisation af arméns intendentur, hade Kongl. Maj:t föreslagit att å anslaget till generalitetsstaten måtte, för generalintendenten, 1 öfverfältintendent

Ang. förhöjning i anslaget för intendenturen m.m.

Ang. förhöjning i anslaget för intendenturen m. m. och 5 fältintendenter jemte 5 skrifbiträden hos de sistnämnde, uppföras följande aflöningsförmåner, nemligen för:

(Forts.)	1 generalintendent, lön.....	kr. 8,000	
	dagaflöning.....	» 2,190	
	lönetillägg för tjenstehästar.....	» 1,200	
	fourageersättning.....	» 1,095	kr. 12,485
	1 öfverfältintendent, lön.....	kr. 6,000	
	dagaflöning.....	» 1,825	» 7,825
	1 fältintendent, lön.....	kr. 4,000	
	dagaflöning.....	» 1,460	» 5,460
	4 d:o.....		» 21,840
	1 skrifbiträde hos fältintendenten, arfvode.....		» 730
	4 d:o.....		» 2,920
			<hr/> Summa kr. 51,260.

Häriifrån skulle likväl, enligt hvad Kongl. Maj:t uti nästföljande punkt föreslagit, afdragas hvad som under förutsättning af bifall till förevarande framställning kunde från Arméförvaltningens stat afföras eller åt ett belopp af 15,400 kronor, utgörande summan af löner och tjenstgöringspenningar för generalintendenten samt intendenten och chefen för militärbyrån i intendentsdepartementet, hvadan alltså ökade kostnaden för ifrågavarande organisation af intendenturen blefve 35,860 kronor, hvartill komme kostnaden för inqvartering efter tjenstegrad för dem bland intendenturens tjenstemän, som blefve förlagde till tjenstgöring i städerna.

Utskottet hade i förevarande punkt hemställt att, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, anslaget till generalitetsstaten måtte, för beredande af aflöning åt ofvan angifna intendentspersonal ökas med 51,260 kronor och således utföras med 177,525 kronor.

Häremot hade reservationer afgifvits dels af Herrar Grefve G. Sparre, Friherre H. M. Palmstierna, L. M. Nordenfelt, Friherre G. Tamm, R. Törnebladh och C. E. Casparsson, hvilka hemställt »att Kongl. Maj:ts nädiga framställning må på det sätt bifallas, att anslaget till generalitetsstaten må, för beredande af aflöning åt ofvan angifna intendentspersonal, ökas med 43,300 kronor och således utföras med 169,565 kronor»; dels ock af Herrar Liss Olof Larsson, A. P. Danielson och Jan Andersson, i hvilkas reservation Herrar Carl Ifvarsson, P. O. Hörnfeldt, O. B. Olsson, N. Petersson, Ola Andersson, J. E. Johansson, C. A. Larsson, J. Jonasson i Gullaboås och J. Anderson i Tenhult förenat sig, och hvilka yrkat att Kongl. Maj:ts förslag om höjande af anslaget till generalitetsstaten ej måtte af Riksdagen bifallas, och anslaget alltså bibehållas vid sitt nuvarande belopp 126,265 kronor.

Sedan Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Liss Ol. Larsson: Jag skall på de skäl, som jag och de öfrige reservanterna från denna Kammare anført för vår reservation mot Utskottets betänkande, hos Herr Talmannen anhålla om proposition på bifall till densamma och på afslag å Utskottets förslag. Dessa skäl äro visserligen korta, men kunna dock svårigen missförstås, och jag skall derföre nu inskränka mig till nyssnämnda anhållan.

Ang. förhöjning i anslaget för intenduren m. m.
(Forts.)

Hans Excellens Herr Statsministern: Då för några få dagar sedan jag vid behandlingen af sjetta hufvudtiteln inom denna Kammare hade ordet, tog jag mig friheten erinra om några ord, hvilka för ett högtidligt tillfälle varit lagda i munnen på en af folket, och jag vågade också hysa den förhoppning att hvad dessa ord innebure skulle äfven för kommande tider icke hafva förlorat all betydelse och all sanning; men jag måste med beklagande bekänna att denna min förhoppning, långt ifrån att vinna något stöd, tvärtom förlorat allt sådant vid inhemtande af innehållet i den reservation, hvilken denna Kammares ledamöter i Stats-Utskottet låtit åtfölja Utskottets betänkande.

Att här omförmäla att syftmålet med Kongl. Maj:ts proposition varit att bereda en förstärkning af landets försvar och att derigenom söka betrygga dess sjelfständighet, kan icke behövas. Det inses af en och hvar. Att icke helst detta land kan med säkerhet påräkna att, huru kär freden än är för detsamma, ändock alltid få vara i åtnjutande deraf och att det icke någon gång skall se kriget med dess olyckor närma sig dess kuster, lär väl af ingen kunna motsägas. Vi veta äfven att för den, hvilken icke vill kraftigt försvara sig, blir framtiden tung. Att ännu medan tid är söka beträda den väg, som skall försäkra vårt fosterland om sjelfständighet och dess invånare om att få bibehålla den frihet, hvaraf vi mera än de flesta andra nationer äro i åtnjutande, har varit ett aldrig ur sigte lemnadt föremål för Kongl. Maj:ts omsorger. Vid flera tillfällen har Kongl. Maj:t för den skull för Riksdagen framlagt förslag till fullständigt ordnande af vårt försvarsväsende och i sammanhang dermed till vårt skatteväsendes ombildning och indelningsverkets afskaffande, men utan att dessa förslag blifvit af Riksdagen antagna. Vid sådant förhållande och då det kan synas nödvändigt att lemna sinnena någon tid för att med dessa frågor göra sig närmare bekanta samt på det att icke en splittring måtte lägga vidare hinder i vägen för deras bringande till önskvärdt slut, har Kongl. Maj:t, såsom äfven i hans trontal blifvit angifvet, troit sig för närvarande böra beträffande landets försvar endast framlägga för Riksdagen sådana förslag, i afseende på hvilka den allmänna öfvertygelsen ansetts vara så stadgad och så enig, att, hvilka åsichter man än måtte

Ang. förhöjning i anslaget för intendenturen m. m.

(Forts.)

hysa rörande gagneligheten af de nuvarande grunderna för vårt försvarsverk eller om de olika förslag till dess förändring, som blifvit framställda, alla kunde om ändamålsenligheten och nödvändigheten af dessa förslags antagande förena sig. Efter den förberedande behandling, som dessa frågor förut erhållit äfven inom riksdagen, trodde man sig kunna hysa förhoppning om att sinnena skulle rörande dem vara ense, och hvad beträffar de utgifter, hvilka skulle erfordras för genomförande af Kongl. Maj:ts förslag, behöfves därför icke påläggande af nya skatter, utan öfverskottet af statsverkets inkomster lemnar dertill riklig tillgång äfven med beräkning att någon minskning i tulluppbörden skulle kunna ske, och dessutom ett betydligt belopp afsättas dels till förstärkande af statsverkets grundfond och dels för andra antydda förestående utgifter. Men såsom af reservationen synes, hafva Kongl. Maj:ts förslag icke vunnit understöd af Andra Kammarens ledamöter inom Utskottet. Såsom skäl för sitt afstyrkande af bifall till hvad Kongl. Maj:t föreslagit, anföra dessa Stats-Utskottets ledamöter att, äfven om det föreslagna skulle i någon mån komma att afhjelpa en eller annan angelägenhet i vårt försvarsväsende, sådana delvis skeende förändringar, hvilka föranleda ökade utgifter, icke under nuvarande förhållande äro lämpliga och föga gagna försvaret i dess helhet. Sedan Riksdagen i fjor afslagit de då framlagda förslagen till ett fullständigt ordnande af försvars- och skattefrågorna, i hvilka förslag visserligen icke gjordes större anspråk för försvaret än de oundgängligen minsta, så återstod, såsom sagdt, för Kongl. Maj:t, när han ej ansåg sig kunna låta all tanke på försvarets stärkande hvila, icke annat än att söka få förbättringar deri delvis införda. De skäl, som reservanterna anfört för afslag å dessa framställningar, synas mig föga kraftiga och jag föreställer mig derföre, att det finnes något annat underförstådt, som är det egentliga, och jag torde ej mycket misstaga mig om jag tolkar dessa ord: »under nuvarande förhållanden» så, att de hänsyfta på att den fråga, som under de senare åren varit med försvarsfrågan sammanköplad, icke i Kongl. Maj:ts proposition finnes omförmäld. De framställningar, hvarom nu är fråga, äro dock, såsom anförts, fullkomligt oberoende af de stora frågorna, och de medel, som de taga i anspråk, kunna icke i och för anskaffandet åstadkomma några bekymmer, då här är blott fråga om användandet af någon del af besparade medel, och då vid jmförelse med hvad försvarsverket under vissa föregående år fått sig tilldeladt de begärda anslagen icke heller borde vara afskräckande. Frågorna om grundskatter och indelningsverk äro visserligen icke af regeringen ansedda såsom fallna derföre, att de icke i sammanhang med denna fråga ansetts böra framläggas. I afseende på dem äro vid denna riksdag flera motioner af enskilde riksdagsledamöter väckta och frågorna föreligga således redan och lära väl äfven återkomma. I afseende härå

har jag nu icke annat att yttra än att min öfvertygelse är, att dessa frågor skola få en behandling, desto mera välvillig ju mer man kommer till erfarenhet deraf att de, hvilka framhålla de samma, också ådagalägga en åhåga att verka för vårt försvar, vidtagna sådana åtgärder och understödja sådana förslag, som leda dertill, att landet värnar sin sjelfständighet och dess invånares deraf beroende frihet, hvilkas bibehållande är af outsägligt stor vikt icke minst för menige man. Om jag än skulle kunna svigta i förhoppningen på betydelsen af de i början af mitt yttrande antydda ord, så är jag desto mera försäkrad om dessa ords sanning i omvänd mening, nemligen så att om svenska folket går emot, nog kommer man det till mötes.

Ang. förhöjning i anslaget för intendenturen m.m.

(Forts.)

Regeringen har vid framläggandet af sina förslag gjort hvad dess pligt och samvete bjudit; nu är tiden inne för representationen att med samma ledstjerna till ögonmärke fatta sitt beslut.

Herr Friherre Leijonhufvud: Efter Hans Excellens Herr Statsministerns anförande skall jag, ehuru jag helst skulle hafva önskat bifall till Kongl. Maj:ts förslag oförändradt, inskränka mig till att på de skäl, som äro angifna och hvilka äfven kunna vara talande, begära bifall till det förslag, som af Första Kammarens reservanter, Grefve Sparre m. fl., blifvit framlagdt och som slutar på en tillökning i generalitetsstaten af 43,300 kronor.

I detta yttrande instämde Herr Grefve *Björnstjerna*.

Vidare anförde:

Herr A. P. Danielson: Äfven om man icke vill klandra regeringen derföre att den framlagt detta förslag, får man väl antaga, att regeringen ansett dermed det syfte i någon mån främjas, som vi alla önska, nemligen att få ett mera betryggande försvar. Men jag hemställer, om man icke kan se dessa förslag mera än från den sidan regeringen uppfattat detsamma och huruvida icke anslagen på fjerde hufvudtiteln äro redan så betydliga, att de föreslagna anordningarne mycket lätt kunna åstadkommas med de medel, som förefinnas till försvaret i sitt nuvarande skick.

Vid det förhållande att vårt landtförsvar kostar omkring 2,400,000 kronor tror jag att regeringen gjort klokare, om den sökt ordna de föreliggande frågorna om intendenturen, om artillerivapnets förstärkande och om första uppsättning af träng m. m. genom att flytta om ett och annat förefintligt anslag eller något regemente. Så t. ex. hade det beträffande trängen nog varit möjligt i år likasom i fjor, då man icke ifrågasatte mera än ett gardesregemente, att indraga ett gardesregemente och i stället uppsätta en trängbataljon. Nog hade detta kunnat tåla att fun-

Ang. förhöjning i anslaget för intendenturen m. m.

(Forts.)

dera på. Utan ökande af kostnaderna hade ju det varit till gagn för försvaret i dess helhet att på detta sätt få en öfvad och färdig trängbataljon. Ur sådan synpunkt sedt innebär reservanternas förslag ett, som det synes, tillräckligt skäl till afslag, hvartill kommer, att reservanterna icke ansett det vara skäl att lappa på de nu bestående grunderna för den indelta armén.

Hans Excellens Herr Statsministern hänsyftade äfven nu på ett yttrande, som han fälde vid sju hufvudtitelns behandling, då han återopade en författares ord:

»Svenska folket är godt i dess innersta rot,
Går man det till mötes, så kommer det emot.»

Äfven jag erkänner visserligen sanningen af dessa ord, men jag vill likväl ifrågasätta, hvar vi sett ett sådant tillmötesgående som det, hvarpå Hans Excellens syftade. Det är ju bekant, att löften gifvits så väl af Riksdagen som af Kongl. Maj:t om utjemnande af skattebördorna, som betunga den svenska jorden, ända från nuvarande statsskicks början år 1809, då man utlofvade att, så snart Bondeståndet gaf med sig och undertecknade Riksdagsordningen, skulle snart rättelse ske uti de antydda förhållandena. Men dessa löften om rättelser hafva icke blifvit uppfyllda; tvärtom har man sett, att så snart vi gifvit efter på ett håll, har man funnit på nya svårigheter på andra. Under sådana förhållanden må det förlåtas oss, att vi icke mycket tro på löften, innan vi se bevis på att de komma att uppfyllas.

Hans Excellens sade vidare, att man skulle endast behöfva anyända besparade medel till dessa förbättringars utförande. Detta skäl förefaller mig icke vara hållbart, ty icke kan man väl tro, att statsverkets ställning år från år skall vara densamma som den nu är, och så snart icke besparingar finnas, måste man ju se sig om efter andra inkomster till dessa utgifters bestridande, eftersom ju utgifterna äro årligen återkommande. Här gäller ju nemligen en årlig utgift af en million kronor, hvilket ju är en icke obetydlig tillökning å fjerde hufvudtiteln.

Sedermera sade Hans Excellens att de nya anslagen begärts för betryggande af landets sjelfständighet. Jag har redan vidrört, att vi alla gerna mötas i uppställandet af detta mål, men jag tror icke, att denna trygghet mycket vinner på dessa små förändringar. Icke lärer väl den bero på, om vi hafva en eller annan fältintendent mera eller mindre; Arméförvaltningen kan väl fortfarande handhafva detta lika väl som nu. Ser jag på de ifrågasatta förbättringarne i artillerivapnet, är förhållandet enahanda. Såsom herrarne af reservationerna finna, hafva också åtskilliga af Första Kammarrens ledamöter i Utskottet uttalat, att vid början af trängbataljonens tillvaro man icke skulle behöfva ett så dyrbart befäl för en så liten styrka.

Mycket skulle visserligen kunna vara att tillägga i denna sak, särskildt med hänsyn till minnena från fjorårets riksdag, men jag vill icke uppehålla herrarnes tid längre, utan har endast velat uttala hvad jag nu yttrat såsom försvar i någon mån för den reservation jag biträdt och för att visa, att de för reservationen anförda skälen äro hållbara, om de än icke framdragits i någon större omfattning. Jag anhåller således, Herr Talmän, att få instämma i det redan framställda yrkandet om bifall till den af Andra Kammarens Stats-Utskottsledamöter afgifna reservationen.

Ang. förhöjning i anslaget för intendenturen m. m.
(Forts.)

Herr Wieselgren: Hans Excellens Statsministern började sitt anförande med att påpeka, hurusom vid de tillfällen, då Kongl. Maj:t till Riksdagen inkommit med förslag om total förändring af vårt försvarsväsen, meningarne om dessa förslag, i hvilken riktning de än gått, befunnits inom Riksdagen så delade, att någon enighet icke stått att vinna; och har därför Kongl. Maj:t funnit sig hänvisad att åstadkomma nödiga förbättringar i försvarsväsendet på *de partiella reformernas väg*.

Då sista gången de stora frågorna i ett sammanhang förelades Riksdagen, uttalade den meningsgrupp inom Kammaren, jög har äran tillhöra, såsom sin mening, att, då man icke under närvarande förhållanden hade någon säkerhet för att en sådan total omhvälfning af försvarsverket, som skulle kunna hafva utsigt att gå igenom i denna Kammare, skulle kunna antagas vara eller i verkligheten visa sig blifva bättre och för rikets försvar mer betryggande än hvad vi redan hafva, borde de nödiga förbättringarne söka åstadkommas på *de partiella reformernas väg*. Det torde vid detta förhållande vara klart, att denna meningsgrupp icke kan annat än vara gynnsamt stämd för de förslag Kongl. Maj:ts regering, under en i afseende å slutföljden liknande uppfattning, detta är förelagt Riksdagen. De förslag, som här äro framlagda, rigta sig icke omhvälfvande mot de grunder, på hvilka vårt försvar för närvarande är bygdt. De prædestinera icke i någon mån den ena eller andra riktningen, i hvilken försvarets utveckling skulle kunna komma att fullföljas. Man borde därför, synes det oss, från hvilken grupp som helst inom Kammaren eller Riksdagen kunna ena sig om att till dessa förslag i deras hufvudsakligaste punkter, möjligtvis med någon liten skiftning i besluten, rösta bifall. Men icke för ty har denna förväntan gäckats. Ty det parti inom denna Kammare, som på grund af sitt öfvervägande antal bestämmer, hvilka af Kammarens ledamöter, som skola ingå i Utskottet, har genom de af dessa ledamöter affattade reservationer vid högst väsentliga punkter af det Kongl. förslaget visat, att den icke hyllar den åsigt, som jag nyss i likhet med Hans Excellens Herr Statsministern tog mig

Ang. förhöjning i anslaget för intendenturen m.m. friheten påpeka såsom den under nuvarande förhållanden enda rigtiga och enda praktiska.

(Forts.)

En ärad vän på ölandsbänken förklarade för en liten stund sedan att skälet till reservanternas motstånd mot Kongl. Maj:ts förslag i få ord vore det, att det ju vore af alla erkänt, att det icke kunde vara lämpligt att »lappa på den gamla grunden». Jag vill mot detta yttrande påpeka, att det i dessa förslag ju icke kan sägas vara någon »lappning» i fråga. Åtminstone är det, för så vidt min omdömesförmåga räcker, icke möjligt att hvad beträffar nu förevarande förslag finna befogenheten af ett sådant påstående.

Hans Excellens Herr Statsministern påminde nyss om en liten vers, ett litet uttalande af en af våra skaldar, hvilken han citerat en gång förut under denna riksdag. Det var emellertid icke första gången jag då hörde den versen citeras inom denna Kammare; jag hade hört den anföras en gång förut en qväll för snart fyra år sedan och den gången af min ärade vän på ölandsbänken. Det hade tillkommit honom att nu inlösa den vaxel han en afton i April 1880 utfärdade, och det hade varit icke blott mig såsom hans upprigtige vän, utan säkerligen också många andra mycket kärt om han icke låtit detta tillfälle nu gå sig ur händerna. Jag vill dock uttala den säkra förhoppningen, att, om också vaxeln icke inlöses nu, skall den dock icke komma att förblifva oinlöst; jag är öfvertygad om, att den stund icke är aflägsen, då detta mycket omtalade och kanske också mycket efterlängtade tillmötesgående skall komma att ega rum, men, märken väl, ett tillmötesgående från *båda* sidor!

Då den ärade talaren på ölandsbänken yttrade att det ju icke egentligen betydde så mycket, om vi hade några fältintendenter mer eller mindre eller en och annan trängbataljon, så uppkallade detta hans yttrande i mitt minne en gammal historia, som jag första gången som liten pilt hörde berättas af en person, som, om han också icke enligt den moderna terminologien kunde kallas en folkets man, dock var ett folkets barn, en man, som med mig på sitt knä berättade denna tilldragelse, ett minne från hans egen barndomstid; och jag tror att jag kan hafva skäl att just med anledning af det yttrande, som min ärade vän fälde, anföra den.

En fjerdedels mil från den gård, der berättarens far bodde, låg ett annat hemman, der en af husets söner stälts i ledet som soldat under vårt sista krig. Denne soldat hörde emellertid till antalet af dem, som aldrig kommo ut i det krig, der man föll för svärd och för kula. Han stannade bland de många arma hans likar, hvilka hamnade i Karlskrona, och der, i brist på ens den enklaste intendentur, på ens det menlösaste trängväsende, tillsammans med många sina kamrater sammanpackades i en »sjuksal», som icke på något sätt var apterad för sådant ända-

mål. Så kom en dag ett budskap till hembygden att sonen i huset låg sjuk dernere, och att hans död ansågs vara nära. Den gamle fadren, hvilken på samma gång fick höra omtalas den gräsliga brist på allt, som rädde på den plats, der fosterlandet ändå hade största skyldighet att utöfva omvårdnad mot dessa sina söner, som det uppkallat till sitt försvar, lade en vagn på medar, tog med sig hvad huset förmådde samt for igenom natt och dag ned till Karlskrona. Der mötte han sonen, då denne bars ut för att tillsammans med en mängd andra kamrater kastas ner i en gemensam graf. Han bad att få liket, och han fick det; men ännu slog hjertat i »likets» bröst, och han inbäddade sonen i fordonet och förde honom så tillbaka till hembygden och hemmet. Sonen kom sig och lefde sedan i många år. Det är med sorg jag märker, att hugkomsten af dylikt icke lefver kvar i de bygder der det tilldragit sig och der det i berättarens ungdom ännu lefde i friskt minne. Ty om det lefde kvar, tror jag icke, att man hvarken från den ärade talaren å ölandsbanken eller andra skulle få höra det spörsmålet om »hvad det gör, om vi hafva några fält-intendenter», eller om vi hafva »en eller annan trängbataljon»?

Jag skall icke längre upptaga Kammarrens tid. Det hade varit min mening att vara lika fåordig som den förste talaren, men jag kände ett verkligt inre tvång att yttra några ord till svar på och med anledning af några förut fälda yttranden.

Jag instämmer i det yrkande, en talare på stockholmsbanken nyss gjorde, om bifall till Kongl. Maj:ts förslag med de ändringar, som föreslagits af sex reservanter från första Kammarren.

Herr Statsrådet Ryding: Det är tyvärr icke för att söka öfvertyga Stats-Utskottets ledamöter och majoriteten från denna Kammarre, som jag begärt ordet, utan det är för att icke under den diskussion, som förestår om fjerde hufvudtiteln, lemna några obefogade påståenden, så vidt det står i min förmåga, obestridda. Det är min skyldighet mot minoriteten i denna Kammarre att handla så.

En talare yttrade här, att fjerde hufvudtitelns budget är nu så betydlig, att det icke vore skäl att vidare öka den. I detta afseende ber jag få göra några berigtiganden. År 1875 beslöt Riksdagen, såsom ni veta, mine herrar, en lönereglering för armén. Dess boställen indrogos och kontant lön sattes i stället. Detta trädde i verket 1876, men som fardagsår funnos för alla boställsinnehafvare, kunde icke den nya löneregleringen blifva fullt genomförd förr än från och med 1878, hvarför äfven i budgeten för det året finnes uppfördt under rubriken »Indelta arméns befäls aflöning» ett belopp af något öfver 4,000,000 kronor. Det är första gången denna rubrik förekommer, emedan det var första året det nya lönesystemet tillämpades helt och hållet. Jag kan således vid en jemförelse med trygghet taga budgeten för detta år till

Ang. förhöjning i anslaget för intenduren m. m.

(Forts.)

Ang. förhöjning i anslaget för intendenturen m. m.

(Forts.)

utgångspunkt för en vederläggning af påståendet, att slutsumman för fjerde hufvudtiteln allt jemt stigit. Det förhåller sig nu i verkligheten så, att 1878 års budget slutade på en summa af 19,494,900 kronor. Fjerde hufvudtitelns budget för i år slutar på 18,420,000 kronor. Budgeten har således under dessa år sjunkit med i rundt tal 1,000,000 kronor, och detta oaktadt under denna tid ökade fordringar stälts på både manskap och befäl, hvarigenom nya skolor för armén tillkommit, såsom t. ex. volontärskolorna, ökade fordringar stälts på utbildning af skjutskickligheten, hvadan skjutskolorna och skjutmötena fått en vidsträcktare utveckling, samt en större mängd ammunition än förut förbrukats, hvilket naturligtvis borde bidragit till att öka kostnaderna. Inqvarteringen på mötesplatserna har förbättrats genom uppförande af barackbyggnader, manskapet har blifvit försedt med filter och sängkläder, hvilka skola underhållas. Bättre förplägning har egt rum, men oaktadt allt detta har budgeten sjunkit med omkring 1,000,000 kronor; och äfven om alla de anslag, Kongl. Maj:t nu begärt på denna hufvudtitel, af Riksdagen beviljas, kommer likväl budgeten att understiga 1878 års budget med i rundt tal 76,000 kronor. Detta såsom svar på talet att budgeten allt jemt stiger och nu är så öfverdådigt stor.

Vidare har här yttrats, att, om man klokt använde de tillgångar, som finnas, skulle man nog också kunna afhjelpa bristerna i det nuvarande försvarsväsendet med de 24,000,000 kronor, hvartill anslagen på fjerde hufvudtiteln skola uppgå. Jag erkänner öppet och villigt att, om dessa 24,000,000 kronor ställas till krigsstyrelsens disposition, skall mycket blifva ändradt och förbättrad; men såsom det nu är stäldt, är sådant icke möjligt. Största delen af eder, mine herrar, förmodar jag känner, huru användningen af de medel, som Riksdagen beviljar, är begränsad; regeringen måste hålla sig till de olika anslagstitlarna och får icke använda ett anslag till annat ändamål än det, hvartill det blifvit beviljad. Såsom bevis för den åsigten att man kunde använda nuvarande tillgångar har här anförts — och jag skall endast hålla mig dertill såsom ett exempel — att det finnes två gardesregementen i Stockholm och enligt arméförslaget sistlidne riksdag skulle det vara endast ett sådant, samt att det sålunda borde vara möjligt att nu förändra det andra gardesregementet till trängtrupp. Men hvar och en, som minnes hvad förslaget i fjor innehöll, måste erkänna, att det då äfven var fråga om två i Stockholm förlagda fotregementen med en styrka af 700 man, hvartdera med öfver 600 man i ständigt tjenstgöring. De två nuvarande fotgardesregementena, hafva visserligen en numerär af 800 man hvartdera, men det åligger regementscheferna att söka permittera 200 man hvarje år mellan exercistiderna, och derigenom återstår äfven här blott 600 man i tjenstgöring. Så förhåller det sig med den uppgiften.

I reservanternas förslag säges, att man skulle hushålla bättre.

Ja, det är just därför, som jag förundrat mig öfver att Kongl. Maj:t:s förslag till intendenturens ordnande, som otvifvelaktigt skulle bidraga till en bättre hushållning än förut, ändock blifvit förkastadt. I fråga om arméns hushållning tillgår nu på det sätt, att allt utgår från Arméförvaltningen i Stockholm direkt till regementena likasom alla räkenskaper, förslag pröfning af anbud, m. m. ingå från regementscheferna till Arméförvaltningen för granskning. I Arméförvaltningens hand förläggas således hela landtförsvarets ekonomi; men Arméförvaltningen kan omöjligen hinna vaka öfver huru hushållningen sker på alla ställena. För att åstadkomma en god hushållning, har i alla andra länder insetts nödvändigheten af att i detta fall decentralisera förvaltningen, d. v. s. att man till de särskilda härdelarne öfverlätit en hel mängd af de ekonomiska tjänstegöromål, som nu enbart tillkomma Arméförvaltningen hos oss. Detta decentralisations-system tillämpas i nästan alla andra länder, och det har visat sig bära så goda frukter, att kostnaden för arméernas beklädnad och underhåll t. ex. i Danmark, der detta system genomfördes åren 1867 eller 1868, nedbringats med ungefär $\frac{1}{4}$ eller till och med $\frac{1}{3}$ af det belopp, hvartill densamma förut uppgick. Det är ju gifvet att, om man lemnar större frihet åt ett regemente att sjelft handhafva sin hushållning, blifver intresset för sparsamhet större än annars, helst om hvad som besparas får användas till utvidgning af regimentets förråd; täflan regementena emellan åstadkommer här vid lag mycket. Men för att detta system icke skall urarta till sjelfsvåld måste dock ett noggrant öfvervakande af regementenas hushållning ega rum; och man har därför inskjutit en kontrollerande myndighet mellan centralverket och vederbörande regementen; det är denna mellanmyndighet, som här representeras af fältintendenterna.

Såsom bevis på att icke för mycket nu begärts af Kongl. Maj:t, vill jag påpeka, att då Kongl. Maj:t här begärt endast 5 fältintendenter, en öfverfältintendent och en generalintendent, deremot i de länder, der intendenturen senast ordnats, ställer sig intendenturtjenstemännens antal sålunda: I Danmark 34 Intendenter, samt öfver desse icke mindre än 12 öfverintendenter, 3 stabsintendenter och 1 generalintendent; i Belgien, hvars intendentur ordnats genom beslut af den 11 April 1882, utgöres densamma i fredstid af 118 intendenter af kaptens grad, motsvarande våra regementsintendenter, 12 intendenter af majors grad, 6 af öfverstelöjtnants grad och 4 af öfverstes grad samt 1 af generals grad. Man kan således icke med fog påstå, att regeringen icke sökt att med så liten uppoffring som möjligt åstadkomma en god hushållning inom armén.

Herr A. P. Danielson: Jag kan icke underlåta att säga några ord med anledning af Herr Statsrådets och Chefens för

Ang. förhöjning i anslaget för intendenturen m. m.

(Forts.)

Ang. förhöjning i anslaget för intendenturen m.

(Forts.)

Landtförvarsdepartementet yttrande. Han sökte visa att anslagen på fjerde hufvudtiteln icke stigit utan tvärtom minskats med ungetår en million kronor. Jag tror att man bör litet mera se på de ordinarie anslagen än de extra, och de ordinarie anslagen hafva ovillkorligen blifvit ganska betydligt förhöjda. Detta tror jag äfven Herr Statsrådet måste erkänna; och till bevis derpå ber jag få åberopa landtförvarskomiténs yttrande på sidan 217, der det finnes ett sammandrag af allt som utgått till landtförsvaret. Komitén säger der, att från Arméförvaltningen utgå 20,072,322 kronor 32 öre; från rust- och rote-hållare 3,357,038 kronor 94 öre; från vissa städer 208,997 kronor 62 öre och från Medicinalstyrelsen 7,000 kronor eller tillsammans i rundt tal 23,650,000 kronor. Jag vill tro att dessa siffror icke gerna kunna gendrivas, då de framkommit efter en grundlig utredning och i samma komité som numera Herr Statsrådet då deltog som ledamot. Jag tror således icke heller det kan sägas att kostnaden på senare tider blifvit mindre, då detta endast kan bero på en omflyttning från extra till ordinarie anslag eller tillfälliga extra, såsom vi veta.

Hvad särskildt beträffar intendenturen, har Herr Statsrådet framhållit, att Kongl. Maj:ts förslag skulle innebära en synnerligen god hushållning, och att man skulle göra en vinst genom att bifalla detsamma. Ja, det är mycket möjligt att det kan blifva en vinst, men jag förstår icke, hvarför icke vederbörande regementschef kan tillse, att prisen på förnödenheter blifva så billiga som möjligt, ty nog bör regementschefen känna till de olika varuprisen och de olika orter, der den eller den förnödenheten lämpligast kan fås. Jag kan alls icke förstå hvad gagn han skall hafva af en s. k. intendent vid sin sida i detta fall. Denne kan väl icke göra underverk. Han kan ju icke göra annat än infordra leveransanbud och välja det billigaste. Hvad derefter angår Herr Statsrådets yttrande i fråga om gardesregementena, så erkände han, att enligt Kongl. Maj:ts förslag förlidet är endast ett sådant skulle finnas, men han tillade att enligt samma förslag ständigt 2 andra regementen skulle vara förlagda i Stockholm. Det är väl sant att Kongl. Maj:ts omnämnda förslag innehöll denna bestämmelse, men icke utgör detta något hinder att nu indraga det ena gardesregementet och använda kostnaderna för detsamma till inrättande af en träng, ty för parad eller vakthållningen i Stockholm är jag alldeles öfvertygad att det icke behöfs 2 gardesregementen. Mitt antydda förslag ligger således icke utom möjlighetens gränser och syftar ju åt det håll Kongl. Maj:t i fjöl önskade.

Hvad den ärade talaren på göteborgsbanken yttrade emot mig var mycket vänligt sagdt, och jag är särskildt tacksam för den ton, hvori det sades. Jag skall heller icke underlåta att i sinom tid och så snart det blir mig möjligt inlösa den vaxel, han antydde jag utstält; jag har aldrig haft för vana att sätta mig i skuld utan att betala, och jag vet mig aldrig hafva utstält någon

vexel af annan art än nu omförmälda. Men då den ärade talaren gaf mig anstånd med den omordade vexeln, och den icke har någon bestämd förfallotid, så vill jag begagna mig af hans vänliga erbjudande.

Ang. förhöjning i anslaget för intentionen m. m.

(Forts.)

Herr Rydin: Frågan synes för närvarande stå på den punkt, att det icke är meningen att debattera densamma, utan att den tysta voteringsmedeln ensam skall afgöra saken. Jag vill likväl, med anledning af hvad den sista talaren haft att förkunna, fästa uppmärksamhet på några förhållanden, som på frågans bedömande inverka. Hvar och en, som tagit kännedom om föreliggande betänkande och de reservationer, som äro dervid fogade, måste förundra sig öfver det förhållande vid denna hufvudtitels behandling, att så snart Andra Kammaren icke vunnit seger i Utskottet, så hafva dess ledamöter städse reserverat sig i de punkter, som afse utveckling af vårt försvar utöfver hvad förut blifvit bifallet med undantag af i två punkter rörande det ordinarie anslaget och beträffande det extra anslaget äfven i ett par punkter, hvilka senare dock icke afse annat än anslag, som redan förra året beviljades. Man måste fråga sig: hvad är det väl som vållar detta? Man söker förgäfvat efter skäl dertill i reservationerna. Der finnas icke några skäl. Man medgifver att genom Kongl. Maj:ts förslag skulle kunna i försvarsverket afhjelpas vissa brister eller, såsom man kallar dem, oegentligheter; och de må nu kallas brister eller oegentligheter, så borde man dock vid sådant förhållande kunna vänta tillmötesgående åtminstone i någon enda punkt. Men så har icke skett, utan ett bleklagdt nej är svaret. Man åberopar härför ett skäl och det är »de nuvarande förhållandena». Hvad äro då de? Jo, förklarar talaren på dala-bänken, det vet hvar och en! För min del får jag då uppriktigt säga, att jag vet det icke. Ser man på de nuvarande ekonomiska förhållandena, d. v. s. budgetens beskaffenhet, så ligger deri intet skäl. Ser man derefter på de politiska förhållandena så ligger icke heller i dem något skäl. Denna Kammare har ju visat sig ega nogsjelfständighet att säga nej till regeringens förslag, hvilka som än suttit i spetsen för styrelsen. Några skäl till afslag måste väl ändå finnas. Ett mystiskt är, att de medel, som redan finnas, skulle kunna få användas till det ifrågavarande ändamålet. Dessa medel skulle utgöra icke mindre än 24,000,000 kronor. Men jag har för ro skull gått igenom budgeten och frågat mig, hvilka penningar, som skulle kunna användas på bättre sätt än nu sker. Först hafva vi då de medel, som äro anslagna till landförsvarsdepartementet och som sluta på en summa af 857,901 kronor. Der kan ej ske någon omflyttning. Derefter hafva vi anslag till materielen, 2,744,000 kronor. Der kan icke ske någon prutning. Så hafva vi den anslagstitel, som kallas diverse anslag, slutande å 280,842 kronor. Icke heller med afseende derå kan ske någon omflyttning. På de extra anslagen kunna lika litet någon dylik omflyttning ske, vare sig på

Ang. förhöjning i anslaget för intendenturen m. m.

(Forts.)

anslagen till värfvade eller indelta arméns eller beväringens vapenöfningar. De öfriga anslagen utgöras af 5,548,096 kronor till den indelta armén och för den värfvade 5,095,558 kronor. Anslaget till beväringen utgör 1,193,274 kronor. Och slutligen tillkommer det beräknade värdet af rustnings- och roteringsbördan omkring 3 millioner kronor. Härifrån bör dock afdragas indelta arméns befäls aflöning 4,179,676 kronor, samt till vapenöfningarna 1,322,300 kronor, hvilka anslag ej kunna undvaras till dessa belopp, och samma förhållande är med beväringens anslaget. Det återstår således 8 millioner, som skulle kunna användas till försvarsorganisationens förbättring.

Nu är frågan: är det möjligt att kunna med denna anslagssumma, såsom anslagen derå äro bestämde, göra någon omflyttning eller åstadkomma ett förstärkt försvar? Nej! Och hvarpå beror detta? Hvarpå beror omöjligheten att kunna använda, hvad som skulle kunna användas, till att förstärka försvaret? Det beror på en enda punkt, och det är motviljan mot utsträckningen af värnpligten och utsträckningen af de värnpligtiges vapenöfningar. Går man igenom de särskilda arméorganisationsförslagen, 1871 års och 1875 års förslag, 1877 års förslag om partiella förbättringar och 1880 års lilla förslag att genom lag befästa den allmänna värnpligten ända till 1883 års förslag — ty herrarne må säga hvad herrarne vilja om att herrarne antogo förslaget; det var dock icke så, ty det var dock med sådana modifikationer förslaget antogs, att modifikationerna dräpte förslaget. — Vid hvarje punkt, då det varit fråga om ett nytt arméorganisationsförslag, har hvarje sådant förslag stupat på obenägenheten för den allmänna värnpligten, eller allmännare bestämdt dess utsträckning och öfningarnes utsträckning. Här är punctum saliens. Här är hufvudfrågan, och det är den punkten, som står i samband med grundskatternas afskrifning. Man har sagt att rust- och rothållarnes besvär kunde komma ifråga att afskaffas om värnpligten utsträcktes. Man har sökt visa att rust- och rothållarnes besvär tyngde jorden liksom grundskatterna, och man har väckt förslag att få dessa bördor afskaffade, om de värnpligtiges öfningar utsträcktes, men hvarje gång ett så beskaffadt förslag framstälts har man sagt nej. Man har icke ens mot grundskattens afskrifvande velat gå in på en utsträckning af de värnpligtiges öfningar ens så långt att man fått ett till ett minimum reduceradt, betryggande försvar. Det är hufvudfrågan. Och här är för närvarande frågan: kunde regeringen lägga fram något förslag vid denna riksdag efter den utgång som vid föregående riksdag det då framlagda förslaget fick. Nej, det kunde regeringen icke!

Regeringen har emellertid ansett för sin pligt att framlägga förslag till försvarsverkets förbättrande i andra hänseenden och därför kan man icke bemöta regeringens förslag i detta hänseende med blott nej och säga: vi vilja icke. Man har icke kunnat

komma fram med något förslag till grundskatternas och roterings upphäfvande annat än i sammanhang med frågan om utsträckt värnpligt, ty de frågorna sammanfalla och deri ligger likheten. Det är som sagdt hufvudfrågan och det är i den frågan, som man alltid sagt nej; allt annat har varit blott omsvep och ingenting annat, som denna Kammars majoritet kommit fram med, för att kunna på ett eller annat sätt komma från saken. Jag vill icke klandra den därför; jag vill icke klandra majoriteten för att den icke vill gå in på detta, icke klandra den för att den under nuvarande jämförelsevis fredliga förhållanden tänker: det brådskar icke så mycket, vi kunna ju vänta på morgondagen. Men det är också en gifven sak att under sådana förhållanden har en regering ingenting annat att göra än att söka så vidt möjligt, der det kan ske, stärka försvaret; och det har erkänts på alla håll att en sådan sak, der detta kan ske äro de nu i ifrågasatta förbättringarne, särskildt trossväsendet eller trängen. Det är en fråga, som behöfver tid att ordnas, man måste börja så småningom och det är en pligt för regeringen att göra detta. Vidare hafva vi positions- och fältartilleriet; man behöfver artillerister öfvade. Och så är det fästningsbyggnaderna, som behöfva påskyndas. Allt detta är saker, som icke kunna ske ett, tu, tre, när krig påkommer. Det är sålunda förhållandet, om man går igenom den Kongl. propositionen, att regeringen sökt åstadkomma förbättringar i försvarsväsendet på alla de håll, som icke utgjort föremål för tvist och att det blott är fråga om rent praktiska saker, dem man kan taga itu med när som helst och som det är af största vigt att börja med så fort som möjligt.

En vidare förtjenst i detta förslag är sättet, hvarpå det nya manskapet skall anskaffas, i det man sökt åstadkomma en förbättring i afseende på grunderna för anskaffande af det manskap, som genom värffning skall anställas. Herrarne se att regeringen framlagt förslag till förbättring af försvarsväsendet i de punkter, som denna Kammarare ansett vara af stor vigt och der man varit ense om grunderna, och då frågar jag: kan det vara skäl att låta dessa frågor anstå och stryka dem utan något skäl? Jag vill åtminstone icke vara med härom.

Det är till följd af dessa förhållanden en och hvar med en viss smärta erfarit, huruledes, allt sedan man första gången väckt denna försvarsfråga, den på alla håll rönt motstånd, Så snart man kommit in på neutral mark, hafva motståndarne alltid sökt komma in på stridens område, och har man kommit dit en gång, då har man genast bemött de framställda förslagen med svaret, att de voro allt för vidlyftiga. Mau har med ett ord sagt nej till allt, den ena gången på det skälet, den andra gången på ett annat.

Hvad beträffar den punkt, som nu är föremål för öfverläggning, så har dels under debatten och i komitébetänkandet och

Ang. förhöjning i anslaget för intenduren m.m.
(Forts.)

Ang. förhöjning i anslaget för intendenturen m. m.

(Forts.)

dels af den erfarenhet litet hvar af oss har i afseende på vapenöfningsmöten visat sig, att en så beskaffad fördelning af göromålen, som enligt Kongl. Maj:ts föreliggande förslag skulle ske, måste blifva af största vigt och nödvändigt medföra en besparing. Hvarje regementsintendent får då sin kontrollant som ständigt är verksam och ser till att man hushållar. Man invände här nyss, att detta borde regementschefen kunna göra, och detta skulle väl kunna gå för sig, om regementschefen eger de egenskaper, som för en sådan kontroll erfordras och om han vet hvar man kan erhålla hvad som behöfves för billigaste pris o. s. v., men vi måste dock komma ibåg att regementschefen har helt annat att göra och kan icke sjelf ingå i alla möjliga speciella detaljer, utan detta måste tillkomma särskilda funktionärer.

På grund af hvad jag haft äran yttra skulle jag gerna rösta för bifall till Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt, men då detta icke torde hafva någon utsigt till framgång, skall jag instämma med reservanterne från Första Kammaren.

Herr vice Talmannen Ifvarsson: Frågan om försvarsväsendets omorganisation har så många gånger förut sysselsatt Riksdagen och blifvit så grundligt härstädes diskuterad, att hvarken jag eller någon annan nu torde hafva lust att åter inlåta sig på frågan i dess helhet, helst icke något förslag om genomgripande förändringar derutinnan nu blifvit framlagdt. Detta oaktadt har jag dock ansett mig böra yttra några ord till följd af hvad här under öfverläggningen i dag yttrats.

Ett ganska egendomligt yttrande var det vackra talet om tillmötesgående som jag nyss hörde från statsrådsbänken. Då man talar om tillmötesgående, påräknar man också att det skall vara ett tillmötesgående jemväl från andra sidan och icke endast från den ena parten. I förevarande fråga hemställer jag till en hvar, mine herrar, hvarest det tillmötesgående från regeringens sida är att söka, som skulle framkalla ett dylikt från Riksdagen. Förgäfvos har jag åtminstone spanat derefter. Hvad man från majoritetens inom denna Kammare sida förväntat är dels att de medel, som anslagits till försvarsväsendet, skulle användas så ändamålsenligt som möjligt och dels att skattebördan så rättvist som möjligt skulle fördelas på landets invånare. Föreligger väl nu något förslag till afhjelpande af olägenheterna i dessa delar? Jag åtminstone har icke kunnat finna detta! Det yttrades här i fjor af Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet att det vore en märklig misshushållning med anslagsmedel att undan för undan, år efter år öfva de gamla soldaterna och att det vore vida bättre, om man använde penningarne till införandet af mera manskap. Jag instammer fullkomligt med honom deruti och anser detta yttrande alldeles på sin plats, men i år har jag icke sett något förslag framlagdt, ledande till något

bättre i detta hänseende. Rättvisligen kan man icke heller tänka sig någon sådan grundsats systematiskt genomförd utan indelningsverkets afskaffande, ty man kan icke rimligtvis ålägga rust- och rotehållare att rekrytera hvartannat år; men ett faktum är det att regeringen nu icke framlagt något nytt förslag i sådant syfte, och då så är händelsen samt regeringen icke heller framlagt något förslag till bördornas jemnare fördelning, kan det icke heller med afseende derpå vara fråga om något tillmötesgående från representationens sida.

Ang. förhöjning i anslaget för intendenturen m.m.

(Forts.)

Dessa omständigheter anser jag vara tillräckligt talande för att Riksdagen under nuvarande omständigheter i fråga om försvarsväsendet icke bör gå längre än att bevilja de ordinarie anslagen, och jag påstår att redan detta är ganska mycket. Vid remissen i år af Kongl. Maj:ts nädiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof hörde jag inom denna Kammare särskildt uttalas, att Stats-Utskottets ledamöter borde läggas på hjertat att iakttaga all möjlig sparsamhet med statens medel och detta yttrande vann, som jag tror, icke endast genklang inom denna Kammare utan öfver hela riket. Folket i allmänhet betraktar nemligen icke sakerna på samma sätt som en och annan gör här, då man ser statens nuvarande tillgångar, utan i landsorten tänker man på både hvad man nu har och hvad man kan påräkna för framtiden. Man börjar der också tycka, att utgifterna stigit så högt, att folket icke kan tåla större bördor och att, äfven om de skulle stå ut med dem, bördorna böra fördelas så, att de som hafva största årliga inkomsterna också få största skatterna. Detta är äfven min mening.

Jag har nämnt om den genklang nyss nämnda yttrande vid remissen af statsverkspropositionen väckte, och jag har tyckt mig finna att en återklang deraf äfven förmärks härstädes i dag. Jag är väl icke rätt säker, huruvida den siste ärade talaren obetingadt yrkade bifall till Kongl. Maj:ts proposition i fråga om denna punkt, men gjorde han det, så är han åtminstone den förste som gjort det af alla, som yttrat sig i frågan. Alla andra hafva yrkat på nedsättning i de begärda anslagen och de, hvilka icke velat taga reservanternes från denna Kammare förslag, halva i stället följt reservanternes från Första Kammaren. Man synes således nästan alla håll vara angelägen att nu hushålla med statens medel något mera än hittills.

De förebräelser, som slungats mot denna Kammare för det den icke skulle hafva varit tillmötesgående, tror jag rätteligen bort drabba helt andra personer. De borde kanske träffa Första Kammaren lika mycket, om icke ännu mer. Förledet är framlades nemligen ett förslag, som, om icke helt och hållet, dock i det väsentliga antogs af denna Kammare. Detta vittnade om att denna Kammare var tillmötesgående. Jag går så långt att jag påstår att, om denna Kammares beslut antagits, vårt försvars-

Ang. förhöjning i anslaget för intendenturen m. m.

(Forts.)

väsande blifvit förbättradt mera än det nu kanske blir på länge, ty det är högst antagligt, att man i den närmaste tiden icke kommer att gå så långt i tillmötesgående som då. Men huru var tillmötesgåendet i Första Kammaren och hvilket tillmötesgående lade nuvarande Statsministern då i dagen? Jo! Första Kammaren, som annars alltid håller på Kongl. Maj:ts framställningar, afslog berörda förslag och Statsministern Thyselius var en af dem, som dertill medverkade. Icke skall detta vittna om att hvarken Första Kammaren eller den man, som nu förebrått oss för bristande tillmötesgående, är mera tillmötesgående än denna Kammare? I så fall förstår jag i sanning icke hvad det vill säga att vara tillmötesgående.

Jag har icke sagt detta för att klandra hvarken den ene eller den andre för hans görande eller låtande i fråga om hvad som i saken skett, emedan jag föreställer mig, att så väl den ene som den andre bedömer dagens frågor efter hvad han anser vara bäst för fäderneslandet, men, om detta verkligen är förhållandet, må man då erkänna, att man icke handlar rätt, då man städse söker kasta all skuld på denna Kammare.

Jag vill emellertid icke längre taga Kammarens tid i anspråk med afseende å denna fråga, utan slutar med att hemställa, att Kammaren ville så enhälligt som möjligt antaga det af Herrar Liss Olof Larsson, A. P. Danielson och Jan Andersson inom första utgiftsafdelningen i Stats-Utskottet upprättade förslag, hvilket såsom reservation är bifogadt till Utskottets utlåtande och hvilket biträdts af samtliga denna Kammares ledamöter i Utskottet.

Häruti instämde Herrar *J. E. Ericsson* i Ahlberga, *Jan Andersson* i Jönvik, *Olof Andersson*, *Björkman*, *Ola Månsson*, *Folke Andersson* och *J. P. Nilsson*.

Herr Friherre Leijonhufvud: Under de tre år jag tillhört denna Kammare har jag oupphörligt tillhört minoriteten. Jag har varit tvungen intaga en oppositionel ställning mot de beslut och åsikter, som gjort sig gällande inom majoriteten, specielt i fråga om landtförsvaret, och jag är tvungen dertill äfven nu, då jag icke kan instämma med samma majoritet, hvars åsigt funnit ett uttryck i reservanternes förslag inom Stats-Utskottet och vunnit majoritet i Kammaren, allt efter som förslaget varit för landtmännen fördelaktigt. Jag har varit och är en bestämd motståndare mot det förslag, som 1873 års kompromiss uppställt, emedan jag från första ögonblicket har fruktat, att slutet skulle blifva, att alla de eftergifter, som deri sattes i fråga rörande skatter och tunga för folket, skulle göras utan att staten i stället skulle få ett försvar, som af sakkunnige ansåges tryggande för landet. Utgången har jag motsett från första ögonblicket och

jag har icke heller blifvit sviken i denna min fruktan. Visserligen har en talare här sagt, att om Kongl. Maj:t antagit det förslag, som denna majoritet i fjor uppstälde, så hade allt varit godt och väl. Förlåt mig, mine herrar! Hvarken jag eller någon annan sakkunnig militär kan dela denna uppfattning. Derföre bör man äfven förlåta att jemväl Första Kammaren härutinnan var af annan åsigt än denna Kammare.

Ang. förhöjning i anslaget för intendenturen m. m.

(Forts.)

Man har sagt att de penningar, som nu finnas anslagna för försvaret, böra räcka till, om de väl användas och Chefen för Landtförsvarsdepartementet har äfven yttrat, att om han finge fria händer, så skulle han kunna använda dessa medel bättre än nu, men för min del tror jag dock icke, att de kunna räcka till, ty det fordras mer, emedan de anspråk man nu har på ett försvar äro enorma mot fordom. Fastän vi gått framåt under de sista 25—30 åren, stå vi för närvarande ändock mer efter de öfrige europeiska nationerna än för 40 à 50 år sedan. Ur denna enda synpunkt är det derför nödvändigt att öka försvaret och icke minska hvad som nu finnes. Vore militärväsendet afsedt för freden, så kunde det senare vara rätt, men detta är icke militärväsendets ändamål. Vårt försvar måste ordnas fullständigt, innan det är för sent, ty annars drabbar oss krigets tunga i fullt mått och sedan kommer fredsslutet med lika stor tunga som kriget kraft.

Herr Carl Ivarsson har föreställt sig, att här icke visats något tillmötesgående, men jag vill nämna, att åtskilligt är gjordt i denna väg. Han har då underlåtit genomläsa de många eftergifter, som tid efter annan egt rum i Sverige för att lätta skattebördorna. Eftergifter för rusthållarne och rotehållarne hafva i flera omgångar egt rum, och då grundskatternas fixering antogs, erhöilo somliga skattejordsegare en bestämd eftergift. Detta var ingen obetydlighet, men man glömmet det, då det icke passar i stycket.

Man har äfven sagt att det icke vore skäl att öfva gamla soldater och vidtaga några nya kostnader för hvad som nu finnes. Men sådant låter sig icke göra annat än i sammanhang med en ny försvarsorganisation. Man kan icke underlåta att öfva soldaterna, och man kan icke indraga ett gardesregemente för att få den träng, som är i fråga, ty derigenom skulle stammen ytterligare minskas, under det att den redan förut är otillräcklig. Hvarje förslag borde gå ut på att på ett eller annat sätt öka beväringens öfning och värde. Det var icke utan skäl en representant på upsalabänken framhöll, att beväringens ökade öfning är just den ömma punkten, hvaruti landtmannapartiets motstånd är särskildt koncentreradt. Och dock är denna beväringens organisation och bättre öfning en lifsfråga uti hvarje förslag till landtförsvarets ordnande. Men de föreslagna intendenterna äro ock af mycken vigt och ett vilkor för beväringsofningarnes ändamålsenliga bedrifvande och manskapets skötsel.

Ang. förhöjning i anslaget för intendenturen m. m.

(Forts.)

Herr Carl Ivarsson trodde icke, att någon talare yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition oförändrad, och såg deri ett tecken till att man äfven från vår sida ansåg Kongl. Maj:ts förslag för högt tilltaget. Jag vill då i förväg säga, att landtmannapartiet misstager sig, då det tror oss, motpartiet, om att vilja kasta ut penningar åt alla håll; vi äro icke så liberala. Förhållandet är att vi se bättre än de hvad landet kan bära, och därför våga vi taga ett steg längre i fråga om utgifterna än de. Med anledning häraf vilja vi icke heller vägra sådana anslag, som kunna vara nyttiga för landet, då tillgångar finnas, men blefve det fråga om slöseri, så skulle man icke kunna göra oss den beskyllning, att vi dertill skulle lemna vårt understöd, utan skulle vi säga ett lika bestämdt nej som någonsin landtmannapartiet. Om här icke yrkats obetingadt bifall till Kongl. Maj:ts proposition, så har det icke varit för de ringa penningarnes skull utan för att ernå ett samstämmande beslut med Första Kammaren. Det tyckes nemligen på reservationen från Första Kammaren som skulle denna Kammare bifalla reservanternes yrkande, och därför yrkar jag för min del bifall till densamma.

Herr Lyttkens: Den sistnämnde talaren har möjligen i militära saker en djup sakkännedom. Men vid remitterandet af Kongl. Maj:ts proposition om statsverkets tillstånd och behof yttrade han sig i fråga om landtbrukets ställning och visade dervid, att han derom bildat sig omdömen, som icke äro med verkligheten öfverensstämmande. Jag vill icke i detalj ingå i någon kritik öfver hvad han då yttrade; men jag ber endast få påpeka, att den åsigt han yttrade, att landbrukaren och hans arbetare endast arbeta under en viss tid af året och under fyra månader af året icke behöfva arbeta, är alldeles oriktig, och att den som kan yttra sådana åsikter svärligen kan anses känna till landtbrukarens verkliga ställning. Hvarken landtbrukaren eller deras arbetare åtnjuta någon semester, utan de gå dag ut och dag in, år ut och år in i sitt arbete, i annat fall går han sin undergång till mötes. De känna så litet till hvad semester betyder eller vill säga, att då en landtman frågade en annan, hvad slags sjukdom det var, som kallades semester, erhöil han till svar, att det måste vara en snittosam sjukdom.

Jag vill nu emellertid öfvergå till en granskning af talarens anförande i dag. Han sade att, om landtmannapartisterna ville visa sig liberala, så skulle han och hans meningsfränder deremot visa sig sparsamma och säga nej till anslagsbegäran och det med mera sakkännedom än landtmannapartiets ledamöter; hvad det senare beträffar, nemligen sakkännedom, så i vissa fall är det sant, men hvad löftet om att han och hans meningsfränder skulle säga nej till anslag angår, vågar jag hysa tvifvel. Det ser ut, som om han ville vi nödvändigt skulle ställa oss i två läger, oberoende

af frågornas beskaffenhet, hvilket är detsamma, som uttalats i en del af våra smärre städer vid val af representanter då man sagt, att det vore detsamma hvem som blefve vald, blott han icke röstade med landtmannapartiet. Men då förhållandena äro sådana, torde ock just rätta tidpunkten vara inne att uttala ett varningens ord; ty, om det kommer att utveckla sig på detta sätt, så kunna vi olyckligtvis också komma in i stridor, som skulle föra oss till en ställning, som kunde i ganska hög grad hämma samhällets utveckling och framkalla svårigheter och obehag för vårt lands framtid. Det torde i sanning vara vida bättre, att vi gemensamt arbeta på att inse och visa, att vi önska att gå en lugn och rättvis utveckling tillmötes, äfven då fråga är om penningar, utgifter och skatter.

Vidkommande den i dag föreliggande frågan, så inser jag, såsom icke militär, icke och *kan* i sanning icke inse, att en sådan intendentur, som den som föreslagits, är nödvändig, icke ens af det skäl, som anförts, att våra soldater i motsatt fall riskera att lefvande begravas eller att få svälta till döds. Sådana förhågor äro öfverdrifna. Jag är öfvertygad att under såväl fredstid som under krig den intendentur, som nu föreslagits, bör kunna skötas af nuvarande officerscorpsen. Bäst är att icke öka på försvaret förr än vi kunna bära större bördor än nu.

Talaren på upsalabänken yttrade att hufvudknuten låge deruti, att man icke ville hafva någon utsträckning eller tillökning i värnpligten och att vi ej ville gå in på att bygga vårt försvar uteslutande på den allmänna värnpligten. Ja, mina herrar, vi torde redan hafva kommit till insigt utaf att vi icke kunna följa med den i Europas öfriga stater i jemnt stigande stadda utvecklingen af militärväsendet. Det är naturligt, att ju större vår lär blifver, ju mera penningar måste ock på densamma nedläggas, och sker detta på bekostnad af fredliga näringar och personlig kraft, så användas penningarne improduktivt i stället för produktivt och fattigdomen ökas, trots allt arbete, i stället för att minskas. Pauperismen i Europa har derföre stigit i jemn proportion med militärväsendets utveckling. Det är denna på oss redan hvilande tunga, som gör att vi icke kunna täfla med eller upprätthålla vår ekonomiska ställning i jämförelse med, i synnerhet Amerika, der något militärväsende knappast finnes. Ju större denna tunga blir, ju högre det ropas på militärväsendets tillgodo-seende, ju mera dessa rop vinna gehör, dess mera eftersättas andra och nödvändigare samhällskraf. Det är icke endast penningar, som onödigtvis uppeffras på militärväsendet, det är lika mycket den personliga kraften, som genom att egna sig deråt går förlorad för produktiva och samhällsnyttiga ändamål — ju flere tjänstemän vi tillskapa på det militära området, ju mera penningar som offras derpå, dess mindre kraftfullt utvecklas våra fredliga näringar. Och just i närvarande stund, då allt tyckes gifva vid handen att en tid af fred stundar, anser jag det icke alls

Ang. förhöjning i anslaget för intendenturen m. m.
(Forts.)

Ang. förhöjning i anslaget för intenduren m. m.
(Forts.)

vara skäl att onödigt uppdrifva vårt lands militärväsen. Vi se huru de mäktiga dynastierna sluta sig tillsammans i fredliga afsigter för att gemensamt arbeta på att motverka anarkiska sträfvan den och för att hindra att oroliga andars inflytande må vinna öfverhand. Då kan det väl icke vara nödvändigt för ett fattigt land som vårt och som står utom de stora europeiska stridsfälten att rusta likasom dessa stormagter.

Här har talats så mycket om tillmötesgående, och vi erhålla förebräelser för att vi ej visa nog tillmötesgående. I det fallet kan jag för min del icke underlåta att klandra Andra Kammaren för att den visat för mycket tillmötesgående. Jag var icke med om landtmannapartiets år 1878 framlagda förslag till härorganisation, därför att jag ansåg att partiet der gick alldeles för långt i sina erbjudanden, ja, så långt att jag anser att landet icke skulle förmått bära de ökade militärbördor, som då ifrågasattes. Af allt hvad man hörde yttras vid folkmötena mot det senaste organisationsförslaget härrörde motståndet deremot icke från kärlek till grundskatterna, icke af kärlek till indelningsverket, utan af fruktan för de stora bördor, som genom det nya förslaget skulle komma att trycka landet, och att landet icke skulle kunna bära dessa bördor. Så är också min mening, och den vidhåller jag. I det afseendet och mot det myckna klander jag fått uppbära för mitt yttrande vid remissdebatten i år, deri jag framhöll att landets ställning var sådan, att det ej kunde bära större bördor, her jag endast få säga, att min skildring då af landets ställning gent emot förevarande fråga snarare måste anses för ljus än för mörk. Vi måste vara försigtiga, ty en tid af ekonomiskt betryck kan stunda, och då kan det vara godt att hafva iakttagit all möjlig sparsamhet med statens medel.

Jag yrkar afslag å Kongl. Maj:ts förslag och bifall till Herr Liss Olof Larssons m. fl. reservation.

Herr *Sven Andersson* instämde med Herr *Lyttkens*.

Herr *Liss Ol. Larsson*: Jag har redan yrkat bifall till den Utlåtandet bifogade reservationen och hade egentligen intet vidare att tillägga till de skäl, som i tryck finnas angifna för densamma, allra minst sedan dessa skäl blifvit ytterligare framhållna af Herr *C. Ifvarsson* och nu senast af Herr *Lyttkens*. Men då denna hufvudtitel behandlats af den Utskottsafdelning jag tillhör och, så vidt jag kunnat förnimma, en del af hvad som å motsatta sidan yttrats till försvar för den Kongl. propositionen icke blifvit vederlagdt, ber jag att med några ord få bemöta ett par af dessa yttranden. Jag skall dervidlag icke uppehålla mig vid den ärade talarrens på göteborgsbänken beskrifning på huru som i forna tider soldater begrafdes lefvande i Karlskrona. Den seden har väl, hoppas jag, för lång tid tillbaka upphört och lärers sannolikt icke komma att upplifvas, om ock ökad t anslag till in-

tendenturen och trängen nu icke beviljas. En talare på upsala-bänken har fäst sig vid reservationen särskildt med hänsyn der-till att, enligt hvad han påstod, inga skäl der finnas anförda, och att det således måste föreligga något mystiskt skäl för densamma. Ja, de skäl som framlagts äro visserligen korta och skulle naturligtvis kunnat göras vidlyftigare. Talaren förmodade att det mystiska skälet bestode deri, att man ville införa en bättre hushållning i vårt militärväsen, och detta sade han sig icke kunna fatta. För mig är det dock ganska klart. Vi reservanter hafva i reservationen tydligt påpekat, hurusom våra förståsigpåare, våra yrkesmän, i skrift och tal ständigt upprepa det påståendet, att vårt nuvarande försvar till ingenting duger, och att vi stå försvarslösa i händelse af krig. När detta oupphörligt upprepas från det håll, der ökade militäranslag påyrkas, när man med en årlig kostnad, som den senaste landtförsvarskomitén beräknat till 24 millioner kronor, kommit derhän att vi icke hafva något försvar, kan man då icke med fog komma på den tanken, att det är gagnlöst att ytterligare öka dessa utgifter förrän de anslagssummor, som redan finnas, blifvit så använda, att försvaret i någon mån motsvarar kostnaderna!

Man har sagt och sökt bevisa att vårt påstående att utgifterna under fjerde hufvudtiteln under de senare åren betydligt ökats icke vore riktigt; och man har dervid tagit till utgångspunkt 1878 års militärbudget, som man sökt ådagalägga att den var högre än den nu föreliggande. Äfven jag ber att få göra en jämförelse, dervid utgående från den statsreglering, som uppgjordes sista riksdagen under det gamla representationsskicket. Då uppgingo utgifterna under fjerde hufvudtiteln till en summa af 9,339,000 kronor i rundt tal. I nu förevarande rikstat sluta anslagsbeloppen under samma hufvudtitel å mera än 19 millioner kronor. Det kan således svårigen förnekas att icke en rätt betydlig ökning skett, så att man hade skäl att vänta att försvaret derigenom vunnit betydlig styrka. Till denna ökning har visserligen bidragit militiebostälernas indragning till statsverket. Men om inkomsterna af dessa boställen dragas ifrån det belopp, hvar-till utgifterna å fjerde hufvudtiteln uppgå, återstår dock en betydlig ökning. Dessutom motvägas nyssnämnda inkomster åtminstone till en del genom de förhöjda anslagen under nionde hufvudtiteln, som på senare tiden tillkommit, så att man kan med säkerhet säga att utgifterna på fjerde hufvudtiteln fördubblats efter det nya representationsskickets införande.

Då man nu emellertid, oaktadt de ökade anslagen å fjerde hufvudtiteln, mötes af uppgiften att vårt försvarsverk skulle befinna sig i ett dåligt skick och att det vore nödvändigt att ytterligare förhöja anslagen, så skall jag be att få erinra om huru förhållandena ställa sig i afseende å försvarsutgifterna i Norge. Jag har forskaffat mig upplysningar härom i Riksdagsbiblioteket, och jag har dervid funnit, att norska Armédepartementets utgifter

Ang. förhöjning i anslaget för intendenturen m. m.
(Forts.)

Ang. förhöjning i anslaget för intendenturen m. m.
(Forts.)

uppgå till 6,355,110 kronor eller ungefär $\frac{1}{3}$ -del af hvad vårt försvar kostar, då dertill icke räknas indelningsverket med de flera kostnader, som icke äro synliga i den föreliggande budgeten. Jag föreställer mig att norrmännen älska sitt fosterland lika mycket som vi vårt, men de påkosta sitt försvar betydligt mycket mindre än vi vårt, och ändå hör man så ofta påstås att vårt försvarsväsende är sämre än alla andras. På samma sätt förhåller det sig med Danmark. Danska krigsministeriets utgifter belöpa sig till 9 millioner och några tusen kronor eller omkring hälften af våra kostnader för försvaret, som äro upptagna på fjärde hufvudtiteln, och ändock har Danmark ett sådant läge, att detta land är mera utsatt för krigsfara än Sverige. Då vi, som icke äro fackmän, påstå att anslagen under tredje hufvudtiteln icke väl användas, torde vi således till stöd för en sådan åsigt med skäl kunna åberopa förhållandena i våra grannländer.

Går man nu till den föreliggande 1:sta punkten i Betänkandet, så skall man finna att här är fråga om bland annat att öka lönen åt generalintendenten samt tillerkänna honom lönetillägg för tjänstehästar och fourageersättning. Så är det staldt med vårt försvarsväsende. Då fråga uppstår om förbättring i försvaret, så är första punkten, man möter, den: att höja lönerna och öka anslagen. På detta sätt stärka vi vårt försvar! Vi betala för militära ändamål mycket mera än våra grannländer, men ändock fordrar man endast förhöjda anslag, då fråga är om förbättring i försvarsväsendet. Inom Utskottet har man emellertid trott, att regeringen borde söka åstadkomma en förbättring i försvaret med de nuvarande anslagen och icke endast tillgripa åtgärden att begära förhöjningar i dem. För min del är jag fullkomligt öfvertygad om att med de anslag, som nu redan finnas, man skall kunna i detta afseende göra rätt mycket, om blott anslagen användes på det mest ändamålsenliga sätt. Det är väl sant att, om man läser Kongl. Maj:ts proposition och statsrådsprotokollet, de nu ifrågasatta anslagen å fjärde hufvudtiteln icke skulle komma att öka utgifterna å hufvudtiteln med mer än cirka 1,000,000 kronor. Men ser man närmare efter huru härmed egentligen förhåller sig, så skall man finna att ökningen kan blifva rätt betydlig. Så t. ex. är ifrågasatt en liten anslagsunge af 7,000 kronor för drifvande af en ammunitionsfabrik å Karlsborg, men bakom detta anslag hägra byggnader och anläggningar för samma ändamål, hvilkas kostnader beräknas till 900,000 kronor. På samma sätt förhåller det sig med anslaget till trängväsendet. Men har sagt, att man i år mycket väl skulle kunna bevilja ökade anslag, emedan tillgången på statsmedel vore så riklig att man icke behöfde för ändamålet tillgripa åtgärden att höja beskattningen. I detta afseende ber jag få påpeka att, om man från de beräknade statsinkomsterna drager öfverskotten å statsregleringarne för föregående år, inkomsterna icke räcka till. Man

skulle således komma att bygga ordinarie utgifter för framtiden på ett tillfälligt öfverskott. Det skulle vara ett enahanda tillvägagående, som man vidtog vid 1878 års riksdag, då man på grund af tillgängliga rikliga öfverskott lassade på de ordinarie utgifterna. Men hvad hände vid 1878 och 1879 års riksdagar? Jo, vi fingo icke budgeten att gå ihop på annat sätt än att vi måste utfärda obligationer för förstärkning af statsverkets kassa. På samma sätt tror jag att det kommer att gå, om vi nu på en tillfällig inkomst bygga ordinarie utgifter, som ej kunna minskas, när inkomsterna ej räcka till.

Ang. förhöjning i anslaget för intendenturen m. m.
(Forts)

En talare på stockholmsbänken har yttrat att vi glömt skattelindringar och annat som hade kommit oss till del. Detta yttrande utgjorde svar på en annan talares yttrande att det icke vore värdt att öka utgifterna förr än man fick ett rättvist skatteväsende. Talaren på stockholmsbänken yttrade, som sagdt: I hafven fått så mycket förut, men det hafven I glömt. Jag får häremot erinra, att man icke behöfver gå längre tillbaka än till i fjor och se efter i skatteregleringskomiténs betänkande för att kunna uträkna huru det förhåller sig med den stora eftergift, som kommit jordbruket till del. Man behöfver endast slå upp detta betänkande för att finna huru det förhåller sig med denna sak. Jordbruket får betala flerfaldiga gånger mer än andra beskattningsföremål. Men icke nog härmed. Äfven inom samma län och samma näring finner man betydande ojemnheter i beskattningen. I Upsala län till exempel får det ena slaget jord betala femtiosju gånger mer än annan jord. Man hade önskat få från regeringens sida se en början till dessa orättvisors afhjelpande, i synnerhet i år då budgeten visar så stora öfverskott; men man ser icke till den ringaste lindring i jordbrukets beskattning, utan har man i stället föreslagit nedsättning i de inkomster, som representeras af postmedel, fyr- och båkmedel samt tullen på kaffe. Det har synts som om orättvisan skulle ha varit störst på detta område, hvadan man ansett en lindringsåtgärd der böra först och främst vidtagas. Sådan har emellertid min uppfattning icke varit. För min del anser jag att man kan vid deras nuvarande belopp bibehålla både post- och fyr- och båkmedel samt kaffetullen, men deremot böra afskaffa dessa himmelsskriande orättvisor i beskattningen, hvarom af skattekomitén i fjor lemnades oss upplysning.

Såsom jag förut sagt, kan jag icke annat än bifalla reservanternas förslag, viss som jag är derom, att de som så göra äro lika så måne om fosterlandets och frihetens bestånd som de, hvilka önska bifall åt Kongl. Maj:ts eller reservanternas från Första Kamraren förslag. Jag tror att bådadera besjålas af den sanna fosterlandskärleken, ehuru det sätt, hvarpå de vilja hafva försvaret ordnad, må vara olika. De ena önska öka anslagen genom att lappa på det gamla, hvilket hittills ansetts odugligt; vi andra åter tro att det första man bör söka åstadkomma är att af de

Ang. förhöjning i anslaget för intendenturen m. m.
(Forts.)

anslag som redan finnas på fjerde hufvudtiteln söka vinna det bästa möjliga. Först när man fått ett försvar så godt som möjligt för de åt hufvudtiteln redan anslagna summor, kunde det möjligen vara skäl att komma och begära mera. Men under det ständiga talet om vårt dåliga försvar kan det icke gerna vara klokt att på detsamma offra ytterligare stora summor, utan skall jag med godt samvete rösta för afslag å Kongl. Maj:ts och bifall till reservanternas förslag.

I detta anförande instämde Herrar *Göransson* och *J. Andersson* i Knarreвик.

Herr Grefve Björnstjerna: Blott ett par ord till svar på den siste talarens yttrande.

Det är besynnerligt att, på samma gång man påstår att landet befinner sig i försvarslös ställning, man tar detta till en orsak för att afslå hvarje försök att förbättra försvaret. Detta är en logik, som jag icke kan gilla. Jag bestrider för öfrigt att någon sakkunnig sagt, att vårt land är försvarslöst; deremot har man ofta framhållit, att vår stam är så ringa, att den vid krigstillfälle, helt och hållet kommer att åtgå till underbefäl och ledare för beväringen. Någon stamtrupp blifver således då icke öfrig. Man har äfven flitigt framhållit, att vår beväring saknar nödig öfning. Man kan icke gå i fält med en beväring sådan som vår. Det är denna obestriddliga brist i vårt försvar, som majoriteten i denna Kammare icke vill afhjelpa. Så länge detta förhållande kvarstår, så länge beväringen icke erhåller tillräcklig öfning — så länge befinna vi oss i ett fortfarande svaghettstillstånd.

Att jemföra vår budget med Danmarks är bra besynnerligt. I Danmark utgör anslaget till armén 9 millioner kronor och till flottan 7 millioner. Läger man ihop dessa summor och tager i betraktande att Danmarks folkmängd icke är hälften mot vårt lands, så befinnes att danskarnes anslag till sitt försvarsväsende är större än vårt. Med Danmarks insulära läge utgör flottan der hufvudsak och armén bisak. Här är förhållandet motsatt.

Icke heller har jag hört, någon sakkunnig påstå att Norges försvarsväsende vore bättre än vårt; tvärtom. Endast i ett afseende kan man säga att det är bättre stäldt i Norge än här. Norska folket har underkastat sig en mera utsträckt allmän värnpligt, men detta oakadt är det norska försvarsväsendet säkerligen vårt underlägset.

Den strid som inom representationen i många år pågått har omöjliggjort alla förbättringar af vårt försvarsverk. Detta oakadt bestrider jag dock *dels* att anslaget illa användts, *dels* den märkliga logik att man icke skall göra någonting alls, därför att vi ha ett dåligt försvar. Mig förefaller det tvärtom som om premissen borde leda till en alldeles motsatt slutsats.

Då ingen i denna Kammare försvarat Kongl. Maj:ts propo-

sition oförändrad, sluter jag mig till dem som yrkat bifall till reservanternas från Första Kammaren förslag.

Ang. förhöjning i anslaget för intendenturen m. m.

Herr Statsrådet Ryding: Med anledning af Herr Liss Olof Larssons yttrande ber jag att till hvad Grefve Björnstjerna redan anfört få lägga några ord.

(Forts.)

Skall man anställa en jämförelse, erfordras det, att de kvantiteter, man jämför, äro jämförelsebara, kommensurabla. Äro de det icke, förfaller hela jämförelsen; och så går det, om man vill jämföra budgeten i Sverige med den i Danmark och den i Norge. I Danmark såsom i Norge råder allmän värnpligt, — icke så i Sverige. Försvarsbudgeterna i dessa land kunna och böra således icke med hvarandra jämföras.

Hvad nu angår att försvaret i de båda öfriga skandinaviska landen skulle vara så mycket bättre än vårt, förefaller det mig underligt att man i Norge i många år arbetat på att få tidsenliga förbättringar införda; och troligen vet representanten från Dalarna lika bra som jag, att i detta afseende pågår en skarp strid mellan regeringens förslag och stortingets, men båda två gå ut på införandet af betydande tillökningar i försvarsstyrkan.

Hvad angår talarens yttrande derom att höjningarna på försvarsbudgeten här i Sverige hufvudsakligen gå till förökade aflöningar åt befälet, som också hade betydligt högre aflöning än motsvarande grader i Danmark, trodde jag icke att han hade så dåligt minne, att han icke kunde erinra sig det svar, han fick i landförsvarskommittén för tre år sedan, der han kom fram med samma påstående. Med danska budgeten i hand visade jag honom då, att hans påstående var oriktigt.

Hvad sedermera angår hans yttrande i fråga om möjligheten att af besparingar på andra anslagstitlar bekomma de summor, som vore nödiga för fyllandet af de nu anmälda behofven, ber jag få lägga på minnet hvad jag för en stund sedan yttrade: jag tror icke att någon krigsstyrelse i Sverige har rätt att använda anslag till annat ändamål än det, hvartill de äro af Riksdagen bestämda.

Öfverläggningen var slutad. Herr talmannen gaf propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på bifall till Herr Grefve Sparres m. fl:s reservation, dels ock å bifall till den af Herr Liss Olof Larsson m. fl. i ämnet afgifna reservation; och förklarade Herr Talmannen sig hafva funnit propositionen på bifall till Herr Grefve Sparres m. fl:s reservation vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd, i följd hvaraf, och sedan till kontraposition antagits Herr Liss Olof Larsson m. fl:s reservation, nu uppsattes, justerades och anslogs en örnärtningsproposition, så lydande:

Den som, beträffande Stats-Utskottets hemställan i 1:sta punkten af Utlåtandet N:o 10, a, vill bifalla det förslag, som fram-

stälts uti den af Herrar Grefve G. Sparre, Friherre Palmstierna m. fl. mot Utskottets hemställan afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren beslutat biträda den hemställan, som innefattas uti Herrar Liss Olof Larssons, Danielsons m. fl:s vid punkten fogade reservation.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, utföll med 56 Ja mot 123 Nej; och hade Kammaren alltså, med afslag å Kongl. Maj:ts framställning om höjande af anslaget till generalitetsstaten, beslutat, att anslaget skulle vid sitt nuvarande belopp, 126,265 kronor, bibehållas.

Punkten 2.

I denna punkt hemställde Utskottet att, under förutsättning af bifall till Kongl. Maj:ts och Utskottets här ofvan under generalitetsstaten omförmälda förslag, anslaget till Arméförvaltningen måtte, i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, till 127,300 kronor nedsättas.

I förenämnda af Herr Liss Ol. Larsson m. fl. afgifna reservation var deremot föreslaget, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas, samt alltså anslaget till Arméförvaltningen vid oförändradt belopp 142,700 kronor bibehållas.

Vid föredragning af denna punkt begärdes ordet af:

Herr Liss Ol. Larsson, som yttrade: Om Kongl. Maj:ts förslag i nu föredragna punkt afgifvits under förutsättning af bifall till den nyss afgjorda punkten, så ber jag att, efter den utgång den afhandlade frågan erhållit, få yrka afslag äfven å Utskottets förslag i denna punkt och bifall till reservanternas förslag.

Vidare anfördes icke.

Sedan Herr Talmannen gifvit propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på bifall till förenämnda reservation, biföll Kammaren det i reservationen framställda yrkande.

Som tiden nu långt framskridit, uppsköts den vidare föredragningen af Stats-Utskottets föreliggande utlåtande till kl. 7 e. m., då detta sammanträde, enligt derom utfärdadt anslag, komme att fortsättas; och åtskildes Kammarrens ledamöter kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem

H. A. Kotmodin.